

R.S. mon

1

האורח פרק שלשה עשר שבת קו עין משפט

גמ' תרה כפיו. מה כפי כסומו וכן יוכל ללמד שנעל כסו...
מחלוקי וישבו ומשמרו. כן ואני נרין לפתוח לו חילן דלית אלף אומר:
לעול את ביתו. דלג אלף שטין פ' המפיס. מבקע מורסא

הדרן עלך האורח

רבינו חננאל
פרק לבי ער
שבת
הוא ער
הוא ער
הוא ער

הדרן עלך האורח

רבינו חננאל
הוא ער
הוא ער
הוא ער

הדרן עלך האורח

רבינו חננאל
הוא ער
הוא ער
הוא ער

רבינו חננאל
הוא ער
הוא ער
הוא ער

רבינו חננאל
הוא ער
הוא ער
הוא ער

רבינו חננאל
הוא ער
הוא ער
הוא ער

רבינו חננאל
הוא ער
הוא ער
הוא ער

Handwritten notes in Hebrew, including 'ענין חילוקי' and 'ענין חילוקי'.

Handwritten notes in Hebrew, including 'ענין חילוקי' and 'ענין חילוקי'.

מדקתני ה"ז רשות לעצמה ש"מ דאסור לטלטל מזו לזו, ומסייע ליה לר' יצחק בר אבדימי. ובודאי לרב יצחק בר אבדימי לית הלכתא כאחרים, דר"ש פליג עליה דאמר בפ' כל גגות²²⁵ א' גגות וא' חצרות רשות אחת, והתם פסקינן כר"ש, לפיכך סמך לו רבינו אלפסי ז"ל אפירוקא דר"י אמר רב, דלדידהו לא אשכחן דפליגי רבנן אדאחרים, ורב אשי גמי לא פליג אההוא דינא, אלא מר פרק לה בכי האי גוונא ומר בכי האי גוונא ולא פליגי, ולפיכך לא כתב רבינו ז"ל הא דאמר' מסייע לי' לרב יצחק בר אבדימי, אע"פ שכתבה לההוא דאחרים, וכן לא כתב סיפא דאם היתה אסקופה, דכולה פשוטה היא כדפרשישית. דמלתא גופא דאר"מ אסור לכתף עליו, מפורש התם בעירובין²²⁶ דלא אר"מ אלא בעמוד ואמת המים²²⁷ אבל מכתשת וכ"ש קופה וכלים גדולים לא.

[יא, ע"א] לוח אדם תעניתו ופורע. אפרשנה במקומו במס' תעני' בס"ד²²⁸. [יא, ע"ב] אמר אבוי היא היא, פי', לאו למימרא דסבר אביי בכל מקום גזרינן גזרה לגזרה, אלא בכיוצא בזה, ולפי שעשו כרמלית כרה"ר לכל דבר, וכן אסרו לצאת בין השמשות בכל מה שאסור לצאת משחשיכה²²⁹, וה"נ אמר אביי בפ"ק דביצה²³⁰ דמקשי' היא גופא גזירה וכו', וכולה שמעתין מהוצאות בלחוד מייתי, ומצאתי במקצת הנוסחאות ואביי אמר לך כולה תודא גזירה הוא²³⁰, ולרבא גמי איכא דוכתי דגזור בכה"ג כדאמר' בפ' במה אשה²³¹ כל שאסור לצאת כרה"ר אסור לצאת לחצר, ואפי' בדברים שאם יצא בהן לרה"ר פטור,

שאינו אלא מדרבנן, אלא התם בתכשיטין שאין אשה עשויה לפושטן כשיוצאה לחוץ²³². והא דאמר' וכן בגת לענין מעשר. י"מ שלא התירו אלא על הגת משום דמיתוי עראי, אבל חוץ לגת אינו מוכיח וגראה קבע, ולפיכך אסור, ומאי וכן אראשו ורובו²³³, ורבנו חננאל ז"ל כתב דהכי קאמר כשם שהעומד ברה"ר ושותה ברה"י אינו מותר לו לשתות אצ"כ יכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה, שאם ישארו לו המים מותר להחזירן למקומן, כן בגת לענין מעשר אין מותר לו לשתות מן היין שבגת קודם שיעשר אלא אם הם צונן, שיתכן לו להחזיר המותר, אבל בחמין שמפסידין היין וא"א לו להחזיר המותר אסור, שכיון שמוגו בחמין נקבע למעשר ואסור, זה לשון ר"ח ז"ל²³⁴.

[יב, ע"א] הא דתני רבה בר שמואל²³⁵ יוצא אדם בתפיליו ערב שבת עם חשיכה, קשה לן והא היוצא בשבת בתפילין פטור הוא כדאי' בפ' במה אשה יוצאה²³⁶, ואם כן ל"ל משמוש בתפילין, הא אמרן לרבא דכל שאם יצא בשבת פטור אין גזרינן בו, ואפשר לומר, דשאני תפילין דדרך מלבוש הוא, ואין אדם פושט עצמו בחוץ, ואי לאו משמושין הוה אסור כדאמרן בתכשיטין בחצר²³⁷.

ד הא דאמר' הלכה מולל וזורק וזהו כבודו, אפי' בחול משום כבודו קאמר, ולא מפני שהוא אסור, מדלא קאמר הלכה מולל וזורק ובלבד שלא יהרג דאלמא א"צ להזהר כ"כ שלא יהרג²³⁸, ותנא דאמר ובלבד שלא יהרוג ובלבד שלא ימלול רבי אליעזר הוא,

הוי עראי וחזן לגת הוי קבע, וגראה דה"ה לא פירש כרש"י משום ראשו ורובו, דהו"ל גזירה לגזירה, וע"כ ל"ק אביי רק בהוצאות וכמש"כ רבנו לעיל, ולכן לא רצה לפרש בגת דגורו שמא יוציא מהגת דהא קבע כל זמן שלא נגמרה מלאכתו אינו חייב אלא מדרבנן [ואכן זו קושיית הגרע"א בתוספתיו במשניות ערובין שם]. מיהו רש"י ס"ל דרבנן חייבו הכל במעשר, ורק דהוי עראי פטרו וכל שאין ראשו ורובו בפנים לא הוי פטור ואין זו גזירה לגזירה. 235 לפנינו: תני דבי רבי ישמעאל, ועי' ר"ח ורי"ף. 236 לקמן ס, א סא, א. 237 וכמו שכי' רבנו לעיל ד"ה אמר אביי דברגילין שאין פושטין אותו כשיוצאין לחוץ גם רבא גזר ומ"ה בעי לסברי דאדם ממשמש בתפיליו. 238 דרבנו דס"ל בסמוך דלית הלכתא כהני תנאי דמולל וזורק, ע"כ רב הונא דפסק הלכתא לאו לענין

225 ערובין צא, א, ועי' תוס' כאן ד"ה גזירה.
226 פט, א. 227 בכ"ז: הריחיים, וכ"ה בעירובין שם. 228 יב, ב. *228 וכ"כ התוס', והסברא דכל כי הני אי לא הא לא קיימי הא. 229 ג, א. 230 עי' רשב"א. 231 לקמן סד, ב, ועיין רבנו שם. 232 כלומר, דכיון דהו' דברים שאין עשויין לפושטן כשיוצאים לשוק עלול לבא לידי פשיעה ובהא גם רבא גמי גזור אפילו בדרבנן. 233 כ"ה דעת רש"י ותוס' בערובין, דמתני' דערובין כר"מ ועל הגת אינו שותה בחמין וצונן אלא א"כ הכניס ראשו ורובו דחיישינן שמא יוציא חוץ לגת, ואפשר דאזיל גמי כרבנן ובצונן, אבל חמין אינו שותה כלל עד שיעשר, ועי' מאירי ערובין (עמ' ת) שנתבאר היטב דעת הרמב"ם בע"ה בזה. 234 בסוגיין, ועי' רשב"א, ודעת הר"ת דלאו משום גזירה נזיח אלא בדין קביעות קאי דעל הגת

ורבי
אין ד
הוה,
שפיר
בירוי
הישן
בדבר
מסקנ
אפי'
ור"ב
דדבר
דגרס
כאלו
ויהב
לי' ג
למדת
כל ד'
מששו
שמונ
אלימ
הכי
שבת
ופ"ד
דעות
פליגי
לרש"י
דפרעוי
וע"כ ו
שלא
בהריגו
דקטע
דפרעוי
ולענין
איסור
תנאי
אי גזר
כהנהו
להו' ו
בשבת
משום
גראה
משמע
בזה ו
בפרעוי
בראבי
וזורק
מהרש"י
וכבר

חידושי הרמב"ן - מה שגמר

יו"ט א"ת ח"ט חזקוני ה"ה הרמב"ן ל' י"ט ה'תתקצ"ב

גולתא מחון גולתאוי הישראל' גולתא וולאוי

ורבי אליעזר כבית שמאי סבירא ליה דאמרי אין הורגין את המאכולת בשבת, דאיהו מדב"ש הוה, כדאמרי' בכמה דוכתי ר"א שמותי הוא ²³⁹, שפירושו מתלמידי שמאי, וכדמוכח בהדיא בירושלמי במס' ביצה ²⁴⁰ ובמס' סוכה פ' הישן ²⁴¹, א"נ קסבר ר"א לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה, דלא ס"ד לאוקמי מתני' כב"ש. מ"מ מסקנא דב"ה סברי מותר להרוג מאכולת בשבת אפי' לכתחלה, ורבא דשדי להו לקנא דמיא ור"נ דאמר להו לברתיה קטלן בשבת הוה, דדבר הלמד מענינו הוא ²⁴², ומוכח בירושלמי ²⁴³ דגרסי' התם חזקיה אמר כל ההורג כינה בשבת כאלו הורג גמל, שמואל מקטע ידא ורגלא ויהב לי קומי עוקא ²⁴⁴ ר' יוסי בר בון יהיב לי גו צליחותא, אר"ש בן חלפתא ולא מחלוון למדת וחלוון יש בה גידין ועצמות ולא כן תני כל דבר שאין בו גידין ועצמות אינו חי יותר משהיה חודשים וכו', ומיהו בגמרא דילן בפ' שמונה שרצים ²⁴⁵ לא אמרינן הכי, אלא מה אלים שפרין ורבין אף כל דפרין ורבין, ולפום הכי נמי אמרי' התם שהורג פרעוש בשבת

חייב, ותמה אני על רב חננאל ²⁴⁶ ז"ל שכי' כאן הכינה היא הפרעוש, ואי אפשר, וגמרא בהדיא הוא בפ' ח' שרצים. מ"מ נפרש שהפרעוש מין רמש הוא שפרה ורבה הוא, וי"א ²⁴⁷ שהוא מין הידוע ההווה מן העפר בימות החמה, שקורין בערבי אלברגות, והוא אינו פרה ורבה אלא שחייבין עליו כמי שהוא פרה ורבה מזכר ונקבה, שכן ההורג עכבר שהשריץ מן העפר חייב, ולא פטרו מאלים מאדמים אלא כגון כינה שהווה מן הזיעה, וכן תולעים שבאשפות ובדברים המוסרחין, וז"ד הרמב"ם ז"ל ²⁴⁸, ול"נ דעכבר שהשריץ מן העפר חייבין עליו ודאי לא מפני שמינו פרה ורבה הוא, אלא שהוא כמין הסריסים, אבל מין שאין בהם מפרים ורבים כלל, כגון האלברגות פטור, ולכתחלה נמי מותר בין לצוד בין להרוג, דבכלל מאכולת הן, וכדפרישית ²⁴⁹, וא"ת על מה שאמרנו ר"א מתלמידי בית שמאי הוא, והלא תלמידו של ריב"ז היה ²⁵⁰, ור' יוחנן תלמידו של הלל הי', כמו דאמרי' בב"ב ²⁵¹ קטן שבכולן ריב"ז, ואיכא למימר חזר ושמש

שבת קאמר. ²³⁹ שבת קל, ב. ²⁴⁰ פ"א ה"ד ופ"ד ה"ז. ²⁴¹ פ"ב ה"ה. ²⁴² הנה בסוגיין ד' דעות בזה. דעת רש"י דפלוגתא דת"ק ואבא שאול פליגי במחלוקת ר"א ורבנן. וא"ש כר"א דלא ס"ל לרש"י לפרש כתוס' דגזר מלילה דכינה אטו מלילה דפרעוש ודפרעוש אטו הריגה דהוי כגזירה לגזירה, וע"כ דכר"א ס"ל וגזר מלילה אטו הריגה. ות"ק דבלבד שלא יהרוג דעה שלישית היא וס"ל דאיכא שבות בהריגה, וב"ה ס"ל דאפילו לכתחילה מותר, ורבה דקטע להו אפילו בשבת, והלכה כב"ה. ולפי"ז מלילה דפרעוש לכו"ע אסור. דחייב בהריגה כדלקמן קו, ב, ולענין לפלות משמע בתוס' דלרש"י במסקנא ל"מ איסור לפלות אפילו לר"א. ודעה ב, דעת התוס' דהני תנאי אליבא דרבנן דהריגה הוי שבות קאי ונחלקו אי גזרינן אטו פרעוש, ותוס' ס"ל דקיי"ל כב"ה ולא כהנהו תנאי, והביאו ב' פירושים לענין רבה מקטע להו, ועי' או"ז ח"ב סי' לא דהוא דרבא מקטע להו בשבת הוי א"כ הוה דרבא שדי להו לקנא דמיא משום איסור שבת היכי שביק ב"ה ועביד כב"ש ויותר נראה לפרש כריב"א דבהול מייירי. [ולכאורה מדברין משמע כמג"א סי' שטז ס"ק כא, ועי' א"ר מה שתמה בזה ועי' פמ"ג וש"א]. ועי' שפסק דמולל אפילו בפרעוש מותר, וצ"ע אמאי פסק בהא לקולא, וכ"ה בראב"ה סי' רלו ומשמע שפסק כר"ה דהלכתא מולל וזורק ע"ש. ועי' רמ"א סי' שטז ט שפסק לאיסור. ועי' מהרש"א שהקשה דלתוס' אמאי לא אוקמא בפרעוש, וכבר עמד בזה ברשב"א עיי"ש. דעת ג' היא דעת

הרא"ש שתי"ק ואבא שאול נמי כב"ה אלא דמחלק בין מוצא באקראי דמותר להרוג אבל דרך מפלה כליו כיון דשכיחי פרעושים בבגדים פליגי ת"ק ואב"ש, וכן דייק מהרי"ף דהביא דינא דב"ה וכן הברייתא דת"ק ואב"ש, והכי דייק נמי מלשון הרמב"ם ע"ש. ורבנו וכן אולו בשיטתו ברשב"א ריטב"א ור"ן דת"ק ואב"ש אליבא דר"א קאי, וס"ל דלא נחלקו ב"ש וב"ה בזה, ואנו נקטינן כב"ה וכרבה דהוה מקטע אפילו בשבת. ²⁴³ בפרקין ה"ג. ²⁴⁴ בכ"מ: ערקא. ולפנינו: מיניקה. ²⁴⁵ לקמן קו, ב. ²⁴⁶ בסוגיין. ²⁴⁷ זו דעת ר"ת בתוס', ועי' או"ז שם, התרומה רי"ח, ראב"ה סי' רלו, שבה"ל סי' קכה. [ומה שכי' דהצד פרעוש חייב משום צד, צ"ל מדבריהם]. ²⁴⁸ רמב"ם בפ"א ה"ב שכתב: רמשין שהן פרין ורבינ מוכר ונקבה או נהוין מן העפר כמו הפרעושין ההורג אותו חייב כהורג בהמה וחיה, אבל רמשים שהויתן מן הגללים ומן הפירות שהבאישו וכיצא בהן כגון תולעים של בשר ותולעים שבתוך הקטניות ההורג פטור. ועי"ש בלח"מ דיסוד דינו דגמנה במשנה עכבר בח' שרצים ומשמע אפילו עכבר השורץ מן האדמה כחולין קנה, א. ועי' רבנו בהשגותיו לטהמ"צ שורש ט. ועי' בה"ל סימן שטז ד"ה להרגה שהאריך לבאר דעת הר"מ. ²⁴⁹ ולרבנו מותר להרוג גם הפרעוש הנקרא אלברגות, אבל לדעת ר"ת והרבה ראשונים חייב, וכן משמע שזו דעת הרמב"ם. ועי' ר"ן שכתב שרבנו הקל יותר מדי. ²⁵⁰ עיין מסכת גיטין דף נו, עמ' א. ²⁵¹ עי' שם קלד ע"א.

ל. שם בתוספות:
 מ. שם בפרק י' (הגלה
 על) וכמו הר"ן ב"ב
 דלעטמיה איל דפקק
 בפרק א' (הגלה ו)
 דמלאכה שאינה זריכה
 לגופה חייב ודלא כרבי
 שמעון (שם נג, ב):
 (* [הוא שטור]:
 ג. שם ק"י [ע"ג]
 דבריימא וברבי יהושע:
 ה. שם בתוספות ד"ה
 הא: רמ"ש שם פרק י' סימן
 ל"ב:
 כ. סמ"ג לאין סה
 עמוד קנ; סמ"ק סימן
 רפב עמוד רל"ג; הגהות
 מיימוניות שם י' אות ט;
 מרדכי שם רמז רל"ג;
 ע. טור [עמוד שפ] מהא
 דרב אשי שם:
 פ. שם [שם י' א']
 דבריימא וכתיב הלל:

ציונים צ"מ"א

ו רבי ירוחם נתיב י"ב חלק י' פ' א':

הגהות והערות

בגן בן כהן הבי' [עמוד
 שעת דבור ראשון] להמר
 שהיה דברי הר"ן, אך ב"ר
 שם אינו מפורש, אלא ב"ר
 שם נ"ב, א דבור ראשון כהן
 שכן דעת הרמב"ם:
 (כ) תוקן בטהרה
 שקלאו תק"ג, וכן הגיהו
 הפמ"ג ולקומו חזר בן חיים
 ע"פ לשון הגמרא שם
 "השולח דג מן הים", אמנם
 לשון הרמב"ם א"ס "העלה"
 דג מפסל של מים, ע"ש:
 (ה) משהדורה פרח
 תקמ"ה הוסק מן העפר
 "כמו הפרעושין (אע"פ
 שאינה פרה ורבה)", והוא
 ע"פ לשון הגמרא:
 (ו) תוקן משהדורה אמ"ר
 פ"פ:

רוכ המפרשים. ובחובל באלים או בבהמת חבירו דרך נקמה, הרמב"ם
 [שם מ, ט] מתייב ששועה נמת רוח לנרו, והראב"ד [שם] פוטור, ע"ש.
 ועיין סימן רע"ח מה שכתבתי. והוא הדיון בקורע פליגי. ונראה לי
 דחובל לרפואה חייב לכולי עלמא, (י) עיין סימן שכ"ח [ס"ק ג]:

(י) העורר חייב טו ושאר (י) שרצים אינו חייב החובל
 בהם (י) אלא אם כן יצא מהם דם והצדן לצורך חייב
 יז [י] שלא לצורך ל [טו] או חתם (ט) פטור אבל אסור
 * [טו] ולהרמב"ם חייב:

(ז) (י) פרעוש (י) הנקרא ברגות בלשון ערב
 (ז) אסור (י) לצודו * (ח) אלא אם כן הוא
 על בשרו פי יח (יב) [י] ועוקצו * יא [כ] ואסור
 (י) להרגו: הגה [כא] ו' ואף לא ימלינו צידו שמה יארגנו אלא
 יעלנו צידו ויורקנו: * אבל בנה כ מותר להרגה

חלק י' פ, ד, גמרא (ס). ואם כן נר"ך לזהר (י) שלא יזהר לכו"ם
 ליתול דג מן החבית של מים אף על פי (י) שירא שימות, (י) עיין
 סימן ש"ז [ס"ק ו]: יד ועוקצו. משמע דאם הוא על בשרו ואינו
 עוקצו אסור לנודו. ולא דמי לקוח ברשות הרבים כמו שכתוב סימן
 ש"ח סעיף י"ה, דהכא ליכא למימש להויקא, רק זער בעלמא. אבל
 יש אומרים דמותר ליתלו מעל בגדיו מצפניס: יא ואסור להרגו.

וההורגה חייב: כ מותר להרגה. לשון (י) הרמב"ם [שם] פרק
 י"א (הגלה ב), רמשים שהווייתן מן הגללים ומן הפירות שהבאישו
 וכיוצא בהן, כגון חולעים של בשר וכחולעים שבתוך הקטניות,
 ההורגן פטור. אבל רמשים שהן פרין ורביע או שהווייתן מן העפר,
 כגון השחור הנקרא צורגת אף על פי שאינה פרה ורבה (י), ההורגן
 חייב. ומשמע דמגיד משנה דהא דקאמר ברישא פטור לאו דוקא,
 אלא מותר לכחלה, דומיא דיניה. ומכל מקום החולעים הגדלים
 בפירות במחובר אסור להרוג, דמקרי שרץ גמור:

נראה דדוקא על סרבלו שהוא בגד העליון רחוק מצדו אסור, אבל על חלוקו שהוא סמוך לבשרו מותר, והוא בכלל על בשרו דנקט
 בסיפא, דכשהחלוק על בשרו (י) הוא הפרעוש על בשרו, ועוקצו דלמחר פירושו ראוי לעוקצו, מדע לך, דאם לא כן למה זכר כלל בשרו,
 אלא היה לו לומר רק עוקצו לחוד, וכלשון סמ"ג וסמ"ק, אלא ודאי דלפילו אס אין עוקצו ממש אלא על בשרו שיש משש עקביה קרוי
 עקביה. וכן נראה לי כוונת הטור, שכתב דדוקא מעל הארץ או מעל בגדיו אבל אס הוא על בשרו ועוקצו מותר לנוד, וכמו ב"י (עמוד
 שפ דבור ראשון) שמשמע להחמיר. ולענ"ד לא נראה כן מלשונו, (דל"כ) [דל"כ] * לא היה ליה להזכיר כלל ארץ או בגדים, ומו דלפילו
 על הבשר נימא דאסור כל זמן שאינו עוקצו מדהחנה דוקא על בשרו ועוקצו, זה ודאי אינו, דהיה לו לחלק בבשר עצמו בין עוקצו או
 לא, אלא ודאי דראוי לעוקצו קאמר, ואם כן בכלל על בשרו הוא נמי (י) על חלוקו צפניס, ואפילו על חלוקו מצדו שרי דקרוי לבשר
 הוא, ולא אסור אלא על סרבלו שהוא בגד העליון שהוא רחוק מצדו. וכן משמע עוד מלשון הרא"ש [שם] שכתב אבל אס הוא על בשרו
 ערך פ"ח פ"ב הריק"ש

פ"ח פ"ב הריק"ש. וכלל, שמה יארגנו, רביע ירוחם נתיב י"ב [מ"ז פ, א]:

באר היטב

שערי תשובה

שמו (ז) העור. עיין באר היטב. ועיין בשרית בית אפרים [אר"ח] סימן כ"ב
 באורך בענין זה, ובישוב דברי רש"י [שם] ק, א ד"ה החובל בהן והרמב"ם
 [שם ח, ט] שלכאורה הוא גדר השי"ם בחולין [מ"ב, ב], ע"ש:

בבהמת חבירו דרך נקמה, הרמב"ם מתייב ששועה נמת רוח לנרו, והראב"ד
 ונראה לי דחובל לרפואה חייב לכולי עלמא, עיין סימן שכ"ח, מ"א [ס"ק טו]: (ח) שרצים. כיון שעורן רך, במהרה נגזר הדם אף על פי שאין שם חבורה,
 [מ"א ס"ק טו]: (ט) פטור. דהוי מלאכה שאינה זריכה לגופה. העולה דג מן הספל של מים והניחו עד שיבש כקלע בין ספיירו חייב משום נטילת נשמה,
 דשוב אינו יכול לחיות, רמב"ם גמרא. ואם כן נר"ך לזהר שלא יזהר לכו"ם ליתול דג מן החבית של מים אף על פי שירא שימות, מ"א [ס"ק ח]: (י) פרעוש.
 היינו השחורה הקופלת, ופרה ורבה, דליפנין ממשקן, אלים מאדמים, מה אלים פרים ורבים אף כל שפרה ורבה, לכן חייבים על הריגת הפרעוש. אבל כינה
 הלבנה אינה פרה ורבה, אלא בנה מועת האדם, אין חייבים על הריגתה, אלא אסור ממת גזירה שמה יארגו פרעוש, [מ"א ס"ק ו]. ועיין בהשומה מוח יאיר
 סימן קס"ד: (יא) צבורו. אבל אין חייב על צידה כאלו, דהוי דבר שאין צמיו יולד, [מ"א ס"ק ו]: (יב) ועוקצו. משמע דאם הוא על בשרו ואינו עוקצו
 או שהוא על חלוקו מצפניס אסור לנודו. אבל יש אומרים דמותר ליתלו מעל בגדיו מצפניס, מ"א [ס"ק יא]. ומ"ז [ס"ק ח] כתב לענין הלכה כל שאפשר
 לו להפילו לארץ בלי נטילתו צד בקלות יש לעשות כן אס היא על חלוקו מצפניס, אבל אס הוא לבוש צמיו שוקיים וקשה לו להפילו הפרעוש אס לא יעלנו צד
 מחלה. הסומד על הממילוי לא הפסיד. וכו' אנו רואים מרוב הטוהם שטוהו בו. ט"כ"ל ט"ש"י. (יג) פ"ה רבו. וההורגו חייב ומ"א ח"ה י"ז וההורגה חייב

(ו) פרעוש. היינו השחורה הקופלת, ופרה ורבה, ואמרין בפרק
 שמונה שרצים [שם ק, ב] דליפנין ממשקן, אלים מאדמים, מה אלים
 פרים ורבים אף כל שפרה ורבה, לכן חייבים על הריגת הפרעוש.
 אבל כינה הלבנה אינה פרה ורבה, אלא בנה מועת האדם, אין
 חייבים על הריגתה, אלא אסור

ממת גזירה שמה יארגו פרעוש:
 (ז) אסור צבורו. אבל אין חייב
 צידה כאלו, דהוי דבר שאין צמיו
 יולד: (ח) אלא אם כן הוא

על בשרו ועוקצו. משמע על
 חלוקו מצפניס אסור. וכמו
 התוספות פרק שמונה שרצים [שם
 ד"ה הג' דלס נושך את האדם מותר
 ליקטנו ולהשליכו מעליו, דמשום
 זערא שרי, אבל אס הוא בלאו
 ענין שאינו ירא שיבשנו, כגון על

סרבלו מצדו, אסור ליתלו, אבל יוכל להפילו [מ] עליו י"ז, עכ"ל.
 והקשה ב"י [עמוד שפ ד"ה ושון] דמרישא משמע דלא שרי ליתול
 אותה אלא בשעה שנושכת דוקא, הא על בגדיו אסור, וכן
 נראה מדברי סמ"ג [לאוין סה עמוד ק] וסמ"ק [סימן רפב עמוד רל"ג]
 שכתבו והיי מיילי דאסור בשעה שקופלת לכאן ולכאן, אבל אם היא
 עוקלת מותר, משמע דלא שרי אלא בעוקלת, ומסיפא משמע דוקא
 על סרבלו מצדו דליכא למימש שמה יבשנו, וכן כתבו הר"ן [שם נה, ג]
 על בגדיו מצפניס שרי, דשמה יבשנו, וכן כתבו הר"ן [שם נה, ג]
 ד"ה גמ' בשם התוספות והרב המגיד [שם י, ג] בשם התוספות
 והראב"ד [שם ד"ה הג' פרעוש], וכן נראה מדברי רש"י [שם ד"ה הג'
 פרעוש], עכ"ל. ומלשונו כאלו משמע להחמיר. וקשה לי, דאם כן למה
 זכרו התוספות כלל בפרצלו מצדו, והיה להם לכחוד רבותא אפילו
 בחלוקו צפניס. ואין לומר דקא משמע לן דלפילו הכי יוכל להפילו
 לארץ, דהא בשרא"י [שם פרק י' סימן ו] כתב גם כן כדברי התוספות
 ולא כתב כלל אבל יוכל להפילו לארץ, וכן בטור [עמוד שפ"ט-ש]. אלא

נראה דדוקא על סרבלו שהוא בגד העליון רחוק מצדו אסור, אבל על חלוקו שהוא סמוך לבשרו מותר, והוא בכלל על בשרו דנקט
 בסיפא, דכשהחלוק על בשרו (י) הוא הפרעוש על בשרו, ועוקצו דלמחר פירושו ראוי לעוקצו, מדע לך, דאם לא כן למה זכר כלל בשרו,
 אלא היה לו לומר רק עוקצו לחוד, וכלשון סמ"ג וסמ"ק, אלא ודאי דלפילו אס אין עוקצו ממש אלא על בשרו שיש משש עקביה קרוי
 עקביה. וכן נראה לי כוונת הטור, שכתב דדוקא מעל הארץ או מעל בגדיו אבל אס הוא על בשרו ועוקצו מותר לנוד, וכמו ב"י (עמוד
 שפ דבור ראשון) שמשמע להחמיר. ולענ"ד לא נראה כן מלשונו, (דל"כ) [דל"כ] * לא היה ליה להזכיר כלל ארץ או בגדים, ומו דלפילו
 על הבשר נימא דאסור כל זמן שאינו עוקצו מדהחנה דוקא על בשרו ועוקצו, זה ודאי אינו, דהיה לו לחלק בבשר עצמו בין עוקצו או
 לא, אלא ודאי דראוי לעוקצו קאמר, ואם כן בכלל על בשרו הוא נמי (י) על חלוקו צפניס, ואפילו על חלוקו מצדו שרי דקרוי לבשר
 הוא, ולא אסור אלא על סרבלו שהוא בגד העליון שהוא רחוק מצדו. וכן משמע עוד מלשון הרא"ש [שם] שכתב אבל אס הוא על בשרו
 ערך פ"ח פ"ב הריק"ש

מבנות פריצתא
 בוצות מפיא גאון זיון גאל
 חבון ירואית

מוחר ליקחנו ולהשליכו מעליו, ואין מחזיקו לזידיה, אלא כמחשקן שלא ישכנו, ואין זו אסור טלטול דהוה בקון צרשות הרבים [שנת מ.א. עכ"ל. הרי דנקט לשון עמיד שלא ישכנו, שמע מינה שלא נשכו עדיין. ואין לומר דהכי קאמר שלא יוסף ושכנו, דהיה לו לומר שלא ישכנו עוד, ומו דהא

מדמה אוחו לקון צרשות הרבים, ושם אנו ממירין טלטול אפילו צרשות הרבים כל שלא ניזק עדיין ואלא שלא יזוק. וכי תימא שאני טלטול שהוא מדרבנן, הא אפילו זידיה גמורה דכאן הוא מדרבנן כיון שאין בנינו נילוד, אלא ודאי מתמת משש בעלמא שלא ישכנו, כיון שאפשר לישך מותר, כן נראה לי בכונת המוספות. וחזין דגדולי הפוסקים דהיינו הר"ן [שם] והרב המגיד [שם] פירשו דצריהם של המוספות כן צפירות, ודברי הטור נראים גם כן הכי וכמו שכתבתי,

ואפשר דגם כונת השו"ע כאן גם כן דרך שזכרתי דעוקלו דנקט היינו ראוי לעוקלו. ולענין הלכה, כל שאפשר לו להפילו לארץ צלי נטילה זיד בקלות יש לעשות כן אם הוא על חלוקו ומצמיח, אבל אם הוא לבוש צנתי שוקים וקשה לו להפילו הפרעות אם לא יטולו זיד מחלה, הסומך על המקילים שהם מוספות ורש"י והרב המגיד והרשב"א שהחירו צפירות, לא הפסידו, צפרט צמילי דרבנן, כן נראה לענין. וכן אנו רואים מרוב העולם שעושים כן, וחלילה לומר שכולם נכשלים: (ב) לא יהרגם. משום גזירה שיהרג גם פרעות דהוה כהורג גמל, אבל צמלילה לכינה לא גזרו. וכתב צטור [עמוד שפ] דכינה מותר להורגה, והני מילי צלוקסה מעל בגדיו או מעל צפרו, אבל המפלה בגדיו אסור להרוג גם כינה כו'. מוצא דהכי קאמר, דוקא אם מולאו על בגדיו דרך מקרה מותר להורגו ולא

גזרו בזה משום פרעות, אבל אם מחפש אחריו אסור (י) אפילו בגדו. אלא דקשה לי, דכתב הטור [עמוד שפא] עוד, ודוקא צמפלה בגדיו גזרו הריגת כינה אטו הריגת פרעות, אבל צמפלה ראשו מותר להרוג כינה, ולא גזרינן אטו פרעות, שאין מצויות צראש, עכ"ל, דהדיוקים סותרים אהדדי, דמחלה כתב צמפלה בגדיו דוקא אסור, משמע על צפרו מותר אפילו דרך הפללה, ואמר כן אמר דעל ראשו דוקא מותר, משמע דעל גופו אסור שיש פרעושים מנויים. ויש לומר דבגוף לא שכיח שיחפש שם אחר כינה וצורא לא גזרו שם אטו פרעות, ולא הוצרכו להזכיר זה אלא הראש שדרכו בהפללה אפילו הכי לא גזרו, כן נראה לי:

באר היטב

(יד) לא יהרגם. כיון שמוזים שם פרעושים גזרינן שמה יהרוג גם כן פרעושים. ומכל מקום נראה לי דמותר לורקן צננים, מ"א [ס"ק כא]. לא יקח אדם הכנים מעורות שועלים וכדומה, משום שהוא מנתק מן הצמר, ספר חסידים סימן רס"ח. ועיין סימן ש"מ סעיף ב' מה שכתבתי שם, [מ"א שם]. גלילה שאינו יודע אם כנה או פרעות אל ימיתנה, ספר חסידים שם. הטולעים שגדלים צפירות במחונר אסור להרוג, דמקרי טרף גמור, מ"א [ס"ק בן: טו] במתכוין. וכתב המ"א [ס"ק בן] ונראה לי דוקא צנמש ועקרב, שעל פי הרוז הם ממיטין, ולכן אף במקום שאין ממיטין מותר לדורסן מפני שהם סכנת נפשות. אבל דבר שאין ממיטין לעולם פשיטא דאסור לדרכו להרמזים. וזאת אנשים שהורגין השממית שקורין שפיין בלשון אשכנז, נראה לי דאסור גמור הוא, דהא אינה מוקפת. ואף דיש לחוש דיכול למוך המאכל, מכל מקום מיללחא דלא שכיח הוא, ויכול לכסות המאכלים, וגם אחד מחלף שהיא מקובנת במאלל, לכן יש למחות בידם, עכ"ל: (טו*) בא"ז. אמנם נמלים או שאר שקצים ורמשים וכחאי גזונא אפילו דרך הילכובר אסור, אלא צריך לדקדק בדריסתן במקום שמצויים, כן כתוב באיסור והיחר [האריך כלל נט דין לט]: (טז) קרקע. משמע דעל גבי רפה שרי לעת המתיירין כיבוד צמרוף, עיין סימן של"ו סעיף ב'. ועל גבי ספסל לכוילי עלמא שרי, מ"א [ס"ק בן]. וכמו מהרי"ל דמותר להעמיד רגליו עליו ובלעד שלא ישפסף, וכן כתב הגהות מנהגים, [מ"א שם]:

כא לא יהרגם. כיון שמוזים שם פרעושים, גזרינן שמה יהרוג גם כן פרעושים. ומכל מקום נראה לי דמותר לורקן צננים, וכן משמע בגמרא [שבת יב. א]. לא יקח אדם הכניים מעורות שועלים וכדומה, משום שהוא מנתק מן הצמר (ספר חסידים סימן רס"ח).

וצריך לומר דהוי פסיק רישיה, עיין סימן ש"מ סעיף ב' [ס"ק ג] מה שכתבתי: כב אפילו אין רצין. דיש פקוח נפש בהראותן בלבד, ולפיכך שרי אפילו לנאמן דלמחר מלככה שאינה צריכה לגופה חייב: כג ואפילו במתכוין. אפילו להרמזים [שנה י. כא] שרי (מגיד משנה שם יא, ד). וצריך טעם לדבר, ונראה לי דוקא צנמש ועקרב שעל פי הרוז הם ממיטים, ולכן אף במקום שאין ממיטין מותר לדרכן מפני שהם סכנת נפשות, אבל דבר שאין ממיטין לעולם פשיטא דאסור לדרכו להרמזים. וזאת אנשים

שהורגים השממית שקורין שפיין בלשון אשכנז, נראה לי דאסור גמור הוא, דהא אינה מוקפת. ואף דיש לחוש שיכול למוך המאכל, מכל מקום מלחא דלא שכיחא הוא, ויכול לכסות המאכל, וגם אחד מחלף שהיא מקובנת במאלל, לכן יש למחות בידם: כד שיעב גבי קרקע משום כו'. משמע דעל גבי רפה שרי לדברי המתיירין כיבוד צמרוף, (י) עיין סימן של"ו סעיף ב', וכן הוא גירסא שלישי [שנה פ"ו הלכה ב]. ועל גבי ספסל לכוילי עלמא שרי. וצריך עיון, דליחסק משום מירוח ענמו, ויש לומר דממרה לא שייך אלא כשכונתו שיממרה דבר על גבי צפרו, אבל הכא רוצה שיבלע צקרקע. כתב מהרי"ל הלכמה שכתב עמוד רטו] מותר להעמיד רגליו עליו ובלעד שלא ישפסף, וכן כתב הגהות מנהגים [בספר המנהגים לר"א טירנא שמריה של שנת אוח לט]:

גזרו בזה משום פרעות, אבל אם מחפש אחריו אסור (י) אפילו בגדו. אלא דקשה לי, דכתב הטור [עמוד שפא] עוד, ודוקא צמפלה בגדיו גזרו הריגת כינה אטו הריגת פרעות, אבל צמפלה ראשו מותר להרוג כינה, ולא גזרינן אטו פרעות, שאין מצויות צראש, עכ"ל, דהדיוקים סותרים אהדדי, דמחלה כתב צמפלה בגדיו דוקא אסור, משמע על צפרו מותר אפילו דרך הפללה, ואמר כן אמר דעל ראשו דוקא מותר, משמע דעל גופו אסור שיש פרעושים מנויים. ויש לומר דבגוף לא שכיח שיחפש שם אחר כינה וצורא לא גזרו שם אטו פרעות, ולא הוצרכו להזכיר זה אלא הראש שדרכו בהפללה אפילו הכי לא גזרו, כן נראה לי:

שערי תשובה

(יד) לא יהרגם. עיין באר היטב. ואפשר שגם החות יאיר שבט"ק שלפני זה [באר היטב] מודה בכאן שאין רק משום גזרה. וגם כי דברי החות יאיר אינם מוכרחים, ועיין בברכי יוסף [אות ה] שכתב להשיג על החות יאיר, דר"ח והובא במדרי שבת רמז תב] סבירא ליה דמשום צערא לא גזרו ל', וגם כי השלטי גבורים [שם ה. ב אות א] כתב דהני נשי יש להם על מה שסימכו, שלהרמב"ן [שם יב. א ד"ה הא דאמרינן] והרשב"א [שם ד"ה ואלא] שחזרה הקופצת שלנו אינו הפרעות שבש"ס, ואמנם באליה רבה [ס"ק בן] כתב שחלילה להקל, וכל זה בפרעות, אבל בכנה דמשום גזירה הוא, בכחאי גזונא אין לגזור. וגם כי דברי החות יאיר מה שכתב דאף על גב דלא הוי פסיק רישיה דאפשר שתמלט, מכל מקום הא הוא מחזיקו שימחה, אינו מוכרח, דכשאינו מולל רק וורקה כן למים אפשר שתמלט, רק שעל כל פנים על ידי שהות הרבה וקרוכ שלא החזור עליו לצער. וכן מצאתי בברכי יוסף [אות ה] בישוב דברי המג"א [ס"ק כא] ממה שהקשה עליו בקרבן נתנאל [שם פ"א סימן כט אות ד: נתיב חיים, אוצר מפרשים ס"ק ה] במה דמיימי מהש"ס, דיש לומר דמיידי בחול, והאליה רבה [ס"ק בן] כתב דמיידי במפלה ראשו, ובברכי יוסף כתב דיש לומר דהמג"א סבר דלאו פסיק רישיה הוא דאפשר שיצאו מהמים, וגם אינו מחזיק להמיתם, רק להחליש כוחם שלא יקפצו עליו פעם אחרת, ע"ש. ולכן נראה דגם בלילה דמסופק אם כנה או פרעות שלא ימיתנה, מכל מקום אפשר דאם מצטער שחוזרים עליו שרי להשליך למים בלי מלילה. ועיין באליה רבה [ס"ק בן] מה שכתב [בשם] (ב) בחלח צבי [ס"ק ט] לענין מלילת פרעות. [ועיין] בחות יאיר דלשונו לחתו לאמרו ריד צחקה את אינו משער שמשמע רבלי

ג. שם צפירותה וכתבה קמח ור"ש שם פ"א סימן טו, ונדעה הרמזים שם יא, ג: ק. טור [עמוד שפא] ה"א שם: ה. שם קב"א [ג"מ] וכדרי יהושע בן לוי וכפירוש המוספות [ג"מ] [ג"ה גליון]: ט. שם בגמרא: ז. ר"ן שם מה, ב ד"ה נמש; רמז"ל שם קכא, ב ד"ה צרין; רש"א שם ד"ה מגיד משנה שכתב יא, ד צדעמ הרמזים שם: ח. שם [שנת קכא, ב: רמזים שם כא, ב]:

הגהות הסמ"ע

פסיק ס והמפלא בגדיו מבינים לא יהרגם, הטור [עמוד שפא] המפלא בגדיו אסור להרוג כינה וכו'. ה"ל [מהרש"ל בבאורו לטור] כך הוא [סברת] הרא"ש [שבת פ"ק א סימן טו], אבל אין דעת שאר המפרשים כן, וכן עמא דבר [החידו], עכ"ל:

הגהות והערות

כט] עיין גיבור הגר"א [ס"ק בן] דנקט שדברי השו"ע הם דעת רש"י. ועיין ברמז אליהו: ד] עיין בגדי יעקב שם [אות יח] בשם מהרש"ל דר"ח המיר רק לגזר משום צרא, ולא להרוג, ועיין הדושי אנשי שם [שם]. אמנם הכי והכ"ח נקטו צדעמ ר"ח שכתיר אף להרוג, וכמו דנקטין לחומרה: זא] טוית סופר, וז"ל הממחר, וצמזמ"ס לפת מינת כל: [דמשק אליבאור]

אשל אברהם

מעטפת הפרי, מידי דהוה אפירשו מנשר דאסור לנכור ציו"ד סימן פ"ד
 [פסיק טו], ומשמע דהוה מן המורה. והחוק לומר במחבר יש לו הווייתו
 מעפר * , ול"ע כעת. ומיהו מוקפין הוה נשבת אס מאוס לאכול. ועיין
 יו"ד [סימן] פ"ד [פסיק ד] פירות מלושין בפירשו מן המורה אסור, אבל
 מנשר דגיס למאן דלאסר מ"א אסור י"ב, ואיסור טלטול להדיא
 הנמצאים בזהמה בין עור לנשר דאסורי משום אכר מן הפי [ש"ך] שם ס"ק
 מצ, משמע דאסור להרוג בשבת, י"ע. ואם כן להר"מ ו"ל [מחלוקת אסורות
 ב, י] דפסק אף בשר שמועט מולעיס ממנו אסורים משום אכר מן הפי,
 ואין המיר כאן מולעיס מנשר להרוג בשבת, ואפשר מדרבנן, ומשום הכי
 כתב כאן פטור ואסור. ומיהו הגדילים בחיי הנהמה בין עור לנשר, משמע
 באיסוריהו קיימי מן המורה, ואסור ליתן לנן נת, וההורגן בשבת חייב,
 דהשזז מות דיהו והוה אכר מן הפי, והוא הדין לענין שבת: **לכא דא**
 עיין מ"א. אף אם נאמר ברגות מספק אסור, גורינן אטו ספק מורה, עיין
 ט"ו [ס"ק] ו' ו' [ומ"מ] [ומ"א ס"ק] י"ט. ומה שכתב למי ששרי וכו'
 משמע בנמרה, עיין אליה רצה [ש"ך טע] וחוספת שבת [ש"ך כה] כוה.
 והיינו כנה, אבל פירוש אסור למי. ואם נמצא לנל שבת קודש כנה ואינו
 יודע מהו, אף דרובא שכיחי לנ(נ)נה, באסור סקילה לא אולינן בחר רובא
 על כל פנים מדרבנן, כמו שכתבתי במקום אחר [סימן חטג] אבל אכריס אוח
 גן מזה, ואשח איש נמי שזין להם סוף [ינמות קבא, ח] יעד על זה. גם
 ספק ספיקא, שמה כנה, ושמה הלכה כיש אומרים דגם פירוש ברגות שרי,
 דפסק המחבר עיקר, ויניס סבירים כן דההורגן חייב, ודכתיבי עס הגאון
 מהר"ר מאיר אב"ד דק"ק בנייא מלך ואמר שכן הוא דלאסר, ומנסה
 אס עומדת כנה היא, שדכן הכרעות לקפון. ועיין נחלת נבי [ש"ך טן] מה
 שמקלין העולם להרוג אף בצנזרו כנה לנ(נ)נה, נגד פסק השו"ע, סומכין
 על שם אומרים דברגות שרי, ופירוש מין אחר הוא, ול"ע * **לכא דא** כב אפי"דו.
 עיין מ"א. עיין אוח י"ב. ואף להרמב"ם [שנת א. ו] דמללכה שאינה נריכה

גב פחות ארבע אמות שבות חמור הוא שבת קט. ב, אפילו הכי התירו
 כהאי גזונא. והרא"ש כתב על בשרו שרי כמתעסק, לא משום צערא.
 היינו אף שאין נושכו, רק ירא, שרי, ולא דמי לקרן ברשות הרבים
 דיוקן כמו שכתב המ"א אות ח"י, ומשום הכי אמר דמתעסק הוא,
 וזה אף ברין תורה שרי, עיין מ"א אות י"ב, ואיסור טלטול להדיא
 שרי מידי דהוה אקדן כו'. ומיהו זה אינו, דאם כן אף טלטול אסור,
 ולא דמי לקון דהתם שמה ייקון, אלא כמו שכתבתי מעיקרא דטלטול
 הקל הקילו שמה כו', לא צידה דרבנן, רק מתעסק לא הוה כלל מלאכת
 צידה. ומכל מקום כנה לב(נ)נה על בגדיו דמאוס הוא אפשר שרי
 הטלטול, כגוף של רעי, וצ"ע * . ועיין ב"ח [עמוד שטט ד"ה ומ"ש וזקא]
 מה שכתב היחרא בחוץ להפילה שרי, הקשה על זה הט"ז דברא"ש
 לא נזכר היחור להפילה. ומה שכתב הב"ח דהפילה שרי מידי דהוה
 אקדן ברשות הרבים, צ"ע, דלהפילה בלאו הכי שרי, וברא"ש דכתב
 כן לא נזכר להפילה, רק נזון טעם על טלטול מוקצה להדיא,
 וכדכתיבנא, וצ"ע: (ט) **לכא דא**. עיין ט"ז. עיין מה שכתבתי באות ו' ו'
 אף אי פירוש רק איסורא, לא חייב, גזור משום ספיקא. ומלשון הטור
 משמע אפילו מעל בגדיו בחוץ, שלא ירא שישוך, התירו הטלטול
 בכנה לב(נ)נה, משמע מטעם מאיסותא כגוף של רעי. והרא"ש שבת
 פרק די סימן א [בפרעוש בפנים קאמר, או דפרעוש לא מאוס בחוץ ככינה
 לב(נ)נה], עיין מה שכתבתי באות ח' מזה. ובנחלת צבי [ס"ק ט] כתב
 במלילה דפרעוש העולם נוהגין להקל, דסומכין על הרמב"ן [שם כב
 א ד"ה הא דאמרין], וכן כתב אליהו וז"ל [ש"ך יד] בשם ספר צידה לדרך
 [מאמר ד כלל א סימן כה] הביאו החוספת שבת אות כ"ג. ולפי זה הפלאה
 דכנים אפשר לצדד לקולא, דהריגת פרעוש גופא הרמב"ן מתירו,
 י"ע. ובחידושינו [ראש יוסף] למסכת שבת [שם ד"ה וזה וזה] הארכנו:

לגופה חייב, כאן שרי, מגיד משנה פרק י"א מהלכות שבת הלכה ד', ואי"ה צלות שאמר זה יבואר עוד: **כג ואפי"דו**. עיין מ"א. הנה ג' חלוקות,
 "ממתיין" ודאי, יש סכנה בהלכות נלכד אף בצנזרו, נראה כן מהר"מ ו"ל [מדכתב שם במוקין וישנן או בורמין, לומר ברישא בורמין שרי]. וספק
 ממתיין, ברזין יש ספק פיקוח נפש דומה שבת, אף להר"מ [שנת א. ו] מללכה שאינה נריכה לגופה מן המורה כו'. ונאין ממתיין כלל רק מוקין, משמע
 דאסור אף ברזין להר"מ, עיין כסף משנה שם. אבל המחבר המחיל ממתיין ודאי, וכתב ושאר כו' מקום "שאין ממתיין" כו', משמע שדאי אין ממתיין.
 ולא כתב שהרמב"ם חולק [כנסתפ"ח], שמע מינה דהדר גיה ממה שכתב [הב"ב] כסף משנה, וסובר כזו אחריו ממתיין יש סכנה מפני הפסד כו'.
 אבל במחבין להרוג שמחיר הר"מ ו"ל נאין ממתיין כלל, ודאי נאין עטם, דכתיב נראה מדבריו ממה שכתב ואם דרכן לפי מומו והרגן מומר, היינו
 מחבין, כמו שכתב המגיד משנה שם [יש טעות סופר בדפוס יעסין שרש"י, ו"ל שרבינו], היינו כנסת ממתיין יש לומר נאין רזין דרבנן אסור, לא
 מן המורה, מפני סכנת הפסד, מה שאין כן נאין ממתיין כלל וכדכתיבנא. זה כוונת המ"א. ומה שכתב המחבר כגון מש "ועקרב" כו', הסופה הוא,
 שאינו לא צטור ור"מ וכאמור. ושנמית, לדין דורסין לפי מומו כרבי שמעון, אבל להרוג גידים אסור אף לדין, וכל שכן להר"מ ו"ל. ופירוש דעוקלו
 אסור להרוג, דיכול להשליכו מעליו: **כד שעל גבי קרקע**. עיין מ"א. דקדק מלח "על גבי קרקע", הא מרוף מלוי במחלוקת הר"ב שם, והמחבר
 שרי, וספסל אף להמחמירין שם שרי, דלא גורינן אטו אין מרוף אלא על גבי קרקע. ומירוח כו', משמע ברזין נמי שייך מירוח אס רובא להשוות ולהניח
 עס על גבי מלך וכדומה. ומה שכתב המחבר לפי מומו שרי, עיין ב"י [נמח שם ד"ה וכן נזקן], דלא כמשמע במגיד משנה [שנת] פרק כ"א הלכה ב'
 דלפי מומו דשם ופרק י"א הלכה ד' אחד. ומשמע דלא הוה פסיק רישיה, דאם לא כן להר"מ למסר, ואמאי לא כתב שהרמב"ם חולק, עיין [מ"א] אות
 כ"ג וצ"ז אות יו"ד. וצ"מ שם [כא, ב] שמה יסוה גומום, היינו יסכת ויסוה גומום, ואם כן לכאורה בנזרוף הוה גזירה לגזירה, ול"ע:

מחצית השקל
 הדין לדין, דעל כל פנים במפלה כליו דגורין אטו הריגת פרעושים יש
 להתיר לזרקן במים, ולדידין מפלה כליו יש לו דין מפלה ראשו לרובא. אף
 על גב שיש לבעל דין מקום לחלוק, מכל מקום סבירא ליה דשוין הם:
 עיין סימן ש"ט ספ"ב ב'. שכתב שם מ"א בס"ק ג' דחולש מן הבהמה פטור,
 דלא הוי כגוזל, ואם כן ליכא רק איסור דרבנן [ועיין בט"ז סוף סימן
 של"ו], וגם אי אינו צריך לצמר הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, ואם כן
 על כרחך צריך לומר הא דאוסר פה בספר חסידים אף על גב דהוי דבר
 שאינו מחבין, אלא על כרחך הוה פסיק רישיה, ואם כן מוכח דגם ספר
 חסידים סבירא ליה כדעת מ"א כסימן ש"ד [ס"ק ה] דפסיק רישיה אפילו
 באיסור דרבנן אסור, דלא בתרומת הדשן [סימן טו]: (פ"ק ב) ואפי"דו כו'.
 ונראה לי [כ"ן] שעל פי הרוב הם מביאים כו'. מה שכתב על פי הרוב,
 האמת נקט, אבל הוא הדין אם היה ספק שקול אם הם ממיתים גם כן
 מותר, וכדקיימא לן [שבת קט], אן ספק נפשות להקל, וכן כתב הכסף משנה
 שם להדיא. דאם לפעמים ממת שרי: (פ"ק ב) שעל גבי קרקע כו'. לדברי
 המחמירין כו'. דסבירא להו דבמרוצף ליכא למיחש לאשווי גומות, הוא
 הדין הכא. אבל למאן דאוסר בכיבוד אפילו במרוצף וסבירא ליה דגם
 דבמרוצף איכא למיחש משום אשווי גומות, דהיינו בין הירובדין בין אבן
 לאבן או בין קרש לקרש, כמו שכתב הרב ב"י שם [נמח תקפה ר"ה ומהו],
 או דגורין מרוצף אטו אינו מרוצף, הוא הדין דיש לאסור כאן: ועל גבי
 כסף צבלי עלמא שרי. ר"ל, אפילו למאן דאוסר כיבוד במרוצף מכל
 מקום על גבי ספסל מורה דשרי, דבספסל לא שייכי הני חרי טעמי דלעיל,
 דספסל לא מחלף בקרקע וגם ליכא וברבין: כתב מהר"י כו'. הטעם עיין

פ"ק בא) לא יהרגם כו'. דמותר לזרקן במים וכן משמע בגמרא. ודאי
 פרעושים אסור לזרוקן למים, וכן מבואר בתשובת חות יאיר סימן קס"ד,
 דהוי דבר שמתכוין, וגם הוי פסיק רישיה [ועיין שם אי צריך למהות
 באשחו כהאי גזונא], מכל מקום בכנים כיון דאין האיסור כי אם משום
 גזרה אטו פרעושים, כיון דמשנה לזורקן במים אית ליה הכירא ולא גזרו.
 ומה שכתב [המ"א] וכן משמע בגמרא, הוא דברך י"ב ע"א פליגי, תנו רבנן
 המפלה כליו מלל זורק [ובלבד שלא יהרנן], אבא שאול אומר נוטל
 זורק ובלבד שלא ימלול. ובתר הכי פליגי בית שמאי ובית הלל לענין
 הריגת כנים, ובית הלל מתיריהם. והקשה הרא"ש [שם פ"א סימן טט] דתנא
 קמא ואבא שאול תרווייהו סבירא להו דהריגה אסורה, ודאי לא פליגי על
 בית הלל מתירי ההריגה, אלא דתנא קמא ואבא שאול מיירי במפלה
 בגדיו, כדקתני בברייתא המפלה כליו כו', וכיון דבבגדים גם פרעושים
 מצויים, גורינן הריגת כנים אטו הריגת פרעושים, ואבא שאול אוסר גם
 המלילה, ואף על גב דהוי גזרה לגזרה, עיין שם בתוספות ירי"ה נוטל, אבל
 בית הלל מיירי במוצא כנים על בגדיו דרך מקרה, ואינו מפלה, כהאי
 גזונא לא גורינן. ובתר הכי אמרינן רבה מקטע להו (פירוש הורגן), רב
 ששת מקטע להו, רבא זורק להו לקנא דמיא. ופירש רש"י ירי"ה מקטע להו
 דרבה רוב ששת מיירי בשבת, וכתב הרא"ש לפי זה על כרחך ליכא למימר
 דמיירי במוצא דרך מקרה, דאם כן הוי מלחא דפשיטא וכדאמר בית הלל,
 אלא מיירי במפלה ראשו, כיון דשם כיון דשם אין פרעושים מצויים, קא משמע לן
 דלא גורינן, ומותר הריגת כנה, ע"כ. ולפי זה מסתמא רבא דזרק להו לקנא
 דמיא, על כרחך גם כן מיירי במפלה ראשו בשבת, דאם על רבה רוב ששת
 קאי. וצריך לומר דסבירא ליה דגם בראשו אף על גב שאין פרעושים

משבצות זהב

אשל אברהם

גונא, מה שאין כן לאחר זמן איסורו, כמו שכתבתי לעיל ובמ"א [אות] ג'. ולומר דשיטת רש"י ז"ל דחמץ שאין ידוע היכן הוא אין עובר כל יראה, וכמו שכתבו החוספות ריש כל שעה [כא, א] ד"ה ואי, והכל נאמנים על "כיעור" [חמץ] [שם ד, א] יורה כן, והוא דאמר [שם ע"ב] מן התורה בביטול סגי היינו דאין שלו, הוא הדין אין ידוע היכן הוא אין שלו, ועיין פני יהושע פסחים יו"ד א' [ריה בגמרא]. דא"כ הכל דרבנן, וביעור רק לחמץ ידוע, ואפילו הכי בקבוע צריך בדיקה, זה דרוק. ועיין רש"י [שם י, ב ד"ה לאחר] במשנה ר' יהודה אומר ובמהרש"א שם [ד"ה בפירוש]. וממה שלא כתב [מגיד משנה] רדעק הר"א ז"ל [ראב"ד שם] כחוספות [שם ט, ב ד"ה היינו חשש], י"ל לתוספות ביטול גם כן אין צריך, דאוקמיה אחזקה. ומיהו י"ל כל בקל כו'. ואי דלאחר זמן איסוריה, דאי קורם הוה ספק ספיקא, הא כתבו [שם] ד"ה היינו שתי קופות דמייירי בככר גדול, הוא הדין זה, ואין להאריך. עיין מה שאכתוב סוף הסימן אי"ה בזה: (ב) מיהו. עיין ט"ז. הגה הר"ב ז"ל הגיה מיהו כו' דהוה ספק ספיקא, הא בטלו לא, ועיין לברש [סעיף א]. ועיין ש"ך יורה דעה [סימן ק"י] אות ט"ד דלכאורה ספק ספיקא בדין תורה וספק דרבנן שווין, ומשרש הכי כתב הט"ז ז"ל דספק ספיקא במידי דרבנן כהאי גוונא ומהו כבטלו דווקא, וזהו שכתב הר"ב ואין צריך לבדוק. ומיהו במ"א נאמן [ח] כתבו דבלאו הכי לכתחלה כל שיכול לבטל מתקן בקל. או יאמר כמו שכתב המ"א [סיק"ג] ג' דגודעו בזה אחר זה, מה שאין כן כשבטלו הוה ספק אחד דרבנן, דכבר ביטל כל החמץ ומאותו נטל העכבר ובא לבית (ועוד, בפירש קורם שבא לבית לא איכתב לן, דדמי למה שכתב בשו"ת שבות יעקב ח"ב סימן קט בעגל פה מיץ, דלאו על החמץ אנו דנין כי אם על הבית, והבן). ובדרבנן אין צריך שנודעו ב' הספיקות יחד, עיין יורה דעה [סימן ק"י] ש"ך דיני ספק ספיקא אות יח-יח) בגבינת עכ"מ, והביא ראייה מפסחים, ומהרש"א ז"ל [שם ט, א ד"ה גמרא] הקשה כן, ואף למסקנא לא יתורץ זה, דבלא חזינן יש ספק ספיקא ולמה טעם דאין לדבר סוף, אלא בלא בטלו לא מהני ספק ספיקא בבדיקה, כמו דלא מהני ספק דרבנן או נודעו כו', ומשום הכי נתן טעם דאין לדבר סוף אף בלא בטלו הא חזינן דשקל ויש לדבר סוף שהביאחו לכאן כפירוש רש"י שם [ד"ה הא חזינן]. ועל כרחך הכין הוא, דאם לא כן סוף סוף אין ספק מוציא מידי ודאי אף בטלו, עיין תוספות [שם] ד"ה כד [הראשון]. ואמנם מסיום דבריו משמע להר"מ ז"ל דלא הביא חילוק זה אף בטלו וקטן לא מהני ספק ספיקא, ומשמע לכאורה דהר"מ ז"ל לא סבירא ליה רבעינן שלא נודעו, כמו שכתבתי בספרי שושנת העמקים י"ו, ועיין משנה למלך פרק ב' מחמץ ומצה הלכה י"ג, ויקשה מה דמשמע בגמרא דספק ספיקא מהני כאן, ועיין תוספות פסחים ט' ב ד"ה היינו שתי קופות, דמייירי בגדול משני ציבורין ואילך לא, אף לפירוש רש"י, דהחזוק בבית זה ספק חמץ, עיין פרי חדש [אות] א':

ב צהור ודברקו. עיין מ"א. הג"ה ראוי להיות אחר של הקבוע כמחלה, מיהו אם הככר קטן, כי כלן מוקומה. והיינו ספק ספיקא, שמה מנה ושמא אכלתיה. ובטור כתב אם ביטל או לא ביטל וככר קטן, וקשה, הא ספק ספיקא לא עדיף לכאורה מרובא, וכדומה וחזקה כל דמתי לתקן נקל ממקונו, כשאלה וכדומה, ונדיקת הריאה (יו"ד סימן לט סעיף א) חובית, וא"כ אמאי לא ביטל, נקל ממקונו. ועיין יורה דעה [סימן ק"י] [סעיף ט] ובש"ך אות ט"ו, ועיין מ"א [סימן תל"ח [אות] ד]. וי"ל אין הכי נמי אם לא ביטל היינו לאחר זמן איסורו, שאי אפשר לנטל, ואי"ה בט"ז [אות] א' ב' יבואר. ועיין תוספות פסחים ט' ב' ד"ה היינו [משע] הקשו אמאי לא אוקמיה אחזקה, וי"ל כיון שהחמיה צפי העכבר אסור מספק תורה, מו אימריע חוקת הבית, ועיין פני יהושע שם. ושי צמים אחד דבוק ואחד שאין דבוק ושי עכברים נמי היה נטיפה לכל אחד, אימריע חזקה, ועיין יורה דעה [סימן ק"א]. אעתיק כאן מה שכתבתי בספר זמנים על מה שכתבו המוספות [שם] ונראה לענין שהביא עכבר לבית ונמנא קבועי אי שרי לאכליה, לכאורה למה לי בית כלל, גם לתוספות למה לי עכבר, וי"ל דעכבר בפניו הוה קבוע, ופיאף חיידי דרישא, ומכל מקום זה יכול להשמעו צביעה ושחוטט. ואפשר י"ל להפוך, כי כוונת התוספות דבדיקה לא מהני ספק ספיקא, שיש זה ספק ספיקא הרבה, שמה לא יא, ושמה אכלו עכברים, ושמה חמץ נוקשה דאין עובר כל יראה, ואפילו הכי החמירו חז"ל לבדוק, הוא הדין ללא מהני לילך בחר רובא, ואפילו פירש ראוי [לה] צריך בדיקה, רק לענין שנמנא קבועי אי שרי באכילה. ורש"י [שם ד"ה ואחא], י"ל קובר כל היכא דיש מיתה וזכר ממתיין ולא אוליין בחר חזקה מדרבנן עכ"פ, עיין רש"י מולין קל"ד [ג"ה ח"ה] דהוא צביעה בחר שנמנא, יע"ש, ומשום הכי פירש לבדיקה. ומים שאין להם סוף יופיחו, הוא הדין בחר רובא. ומיהו אף למאן דלמחר בסימן חמ"ז [סעיף ט] יבש צביעה לא אוליין בחר רובא, לא דמי לנאמן, פירש מרובא פריש, ודבר צביעה לו ממתיין אמריין ג"כ כל דפריש מרובא פריש, עיין בהלכות יום טוב [ו] [סימן חמ"א ס"ק יא], ועיין פני יהושע פסחים שם [ד"ה מיהו]. ועיין חק יעקב [סיק"ו] ו' ופרי דשם נאמן [ח] ונמנמם כהן [ספר התעוררות] חמ"ג [פרק ה' ק"ד ב' ד"ה וכל וכל]. והוא הדין השעה חמץ ואחד מנה נמי קבוע כמחלה, ולמאן דמקיל צביטל ובספק אכלתיה הוא הדין כאן, עיין דרכי משה [אות ח] וז"ל כאן [ד"ה ומ"ש נתיב נאמן]. מה שאין כן פירש כהאי גוונא הוה דזרי חמץ, ושיעור הלשון בתוספות שם הכי פירשו, דאי אפשר לפרש רק על הבדיקה, ללא יתבאר שפיר היינו השע חניות, דהא ית לחמץ צביעה קאמ, ועל כרחך לענין אכילה מדמה לה, וממילא לענין בדיקה נמי הדין כן בלקח מקבוע צריך בדיקה, ופירש דמותר באכילה פשיטא דאין צריך בדיקה, דהא מותר באכילה, והבן זה. ועיין ט"ז [אות] א' ב' אי"ה יבואר עוד בזה * בלשון המגיד משנה: ג ת"צ"ב. עיין מ"א. הביא דברי דרכי משה והשמט מירון הבי"א [שם]. ומשמע ספק אכלתיה עם ספק אחר הוה ספק ספיקא אף איחזוק, ועיין יורה דעה שם [ש"ך דיני ספק ספיקא אות ט] משמע ספק ספיקא במקום חזקה אסור. ולומר אכלתיה עדיף טפי, הא לבי"א [שם] גרע. ועיין נקודות הכסף צורה דעה [סימן ק"י] סעיף ד' ועולה שבה כאן [סיק"א].

ד"ל המס יש בעתוזה הוה עכ"פ ספק אסור, מה שאין כן כאן שמה אין כלן איסור כלל. ועיין ש"ך שם [סיק"א]. וי"ל דרוקא בקבוע מידוע, הא השעה חמץ ואחד מנה ממתיר הר"ב כאן, ועיין פני יהושע פסחים כתב זה, והמ"א והנקודות כסף ועולה שבה העירו בזה. וי"ל נהי דספק ספיקא לא הוה, אכלתיה ספק רגיל וקבוצ לודאי מולא מדי ספק חמץ, עיין תוספות פסחים ט' א' [ד"ה וס]: ד ש"כ. עיין מ"א. קבוע דין תורה צביעו האיסור במקומו ובחמיה הראויה להחכד, ואין ניכר הוה קבוע דרבנן. עיין לי שאלה קטנה וזו מוארה, עכבר כנגם וחמץ נוקשה צידו מהו. תשובה, קיימא לן נוקשה מדרבנן אסור באכילה ואסור להשאחו כמתינות שיאור ישרוף, עיין סימן חמ"ב מ"א [סיק"א] א' ופסחים מ"ח ב'. אלמא אף דבר האסור מדרבנן גזרו דלמא אמי למוכל, ואכתי אפשר צמונה לפניו, הא לחפש אחריו לא, ולפי זה הוא הדין חמיה הראויה להחכד וככרות של בעל הבית ונתערבו ואין ניכר דמן החורה מותר ומדרבנן אסור כו' וכנס עכבר לבית י"ל דאין צריך בדיקה ולא ציטול. ומכל מקום לני מהסם בזה, עיין אות א' וט"ז [אות] א', ודוקא ספק ספיקא ממיר הר"ב. ומנא חמינא לה, מפסחים ט' ב' משעה ציבורין. ועיין יורה דעה [סימן ק"י] [סעיף ד נהגה] וב"ח [שם קעב, ט] וש"ך [סיק"א] כ"ב ונמנמם כהן סלק ג' ספר התעוררות פרק ה' ק"ד ב' לרשב"א [מורה הבית בית ד שער ב ל א] כל שלא לקח ישראל מקביעות אף שלקח עכו"ם בפניו מקביעות הוה רק דרבנן, אף יפרנס סוגיא זו דפסחים למה צריך בדיקה. וכי תימא דמפרש לאכילה קבוע, "וכעין" מה שכתבו התוספות [שם ד"ה היינו חשש], יקשה לבי"ח. וגם ראיתי מפורש בר"ן פרק גיד הנשה [מולין ג], ב ד"ה ונמנמם כתב פירש לפניו הוה דרבנן, ומפרש הוה דפסחים לבדיקה, אלמא דבר האסור מדרבנן ועולם מהעין צריך לחפש אחריו, ופלא. וקבוע הוה כגופו של איסור. ולמ"א ז"ל [שם] מקשה קשיא המוספות מה מיימי משע חניות דין תורה, לבדיקה דרבנן, דאפילו לא ציטל הוה דרבנן, ויש לנו הרהורי דברים בלשון הר"ן ז"ל נפרק גיד הנשה ח"ו, והיינו טעמא דמשע חניות ציבורין מנה ואחא עכבר ושקל, אע"ג דלמדינא לא מיקרי קבוע כיון שלא נכנס צביעה אחר שפירש, מכל מקום דנו אותו קבוע כיון שראשו פורש (הוה) [ומן הקבוע]. ממה שכתב שלא נכנס לבית אלא לבית שפירש, יורה קת"א כמשמעות המגיד משנה פרק ב' הלכה כ' מהלכות שבת הביאומיו בואו א'. ויש כל שלא לקח הישראל מקביעות אף שטולל האספק מיר בפירש לפניו, הוה דרבנן. ואולי ראיה הביא לדבריו, דפסחים לאו מן התורה הוה *:

ביאור הגר"א

הגהות רעק"א

ת"ט א ונתה סימא מיהו אם הככר מכו. גם דככר וכל אח וזו ודעה וואל

הוצאת משה אלון זכרון ב"ר
זכרון יוסף

שחוק ושיול דבמושב לצים הלא יחשב וכשופך דמים יהי נקרא וידוע הכל ליצנותא אסורא חוץ מליצנותא דע"א דשריא.

ויותר נמי לנ"ר מאי דגרסינן תו דתם אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים אשרי מי שלא הלך לתרתסאות ולקרסאות ובדרך חמאים לא עמד בקניינין ומפרש רש"י בקניינין צידת חיות ע"י כלבים וכל מעשיהם ע"י שמחה ושחוק. הנה עינינו רואות כמה החמירו בצידת חיות אפי' ע"י כלב דאיפשר שלא ימות ושלא יטרף ואפ"ה החמירו עליו טובא וקארו ליה דרך חמאים כ"ש וכ"ש זה שעושה מעשה בידיו ממש והורג ומטריף דחוטא ועבריין איקרי והידים ידו עשו יכונה לו.

ועוד דכיון דאומות העולם עאי' רגילים בזה ודרכם לצוד ציר חיה או עוף בבלי זיון ע"י שחוק ושיול בכי הא הכתוב צונת ואומר ובחוקותיהם אל תלכו בגימסות שלהם החקיקין להם כגון המרטראות והקרסאות והאצטראות וכי' א"כ האיש העובר בזה לאו בשם ישראל יכונה ועוד בדרך שחוק ושיול יבא לצוד נמי במרד ובפשע.

סוף דבר אינני מוצא פתח לזכות והמיקל בזה כל שאין בידו ראיה מברעת נותן יד לפושעים איקרי שכבר ישראל קרושים נהגו בו איסור ומדינא נמי אסורא וצור תעורה הצילני משגיאה, כי דעה ממני פליאה והתום תורה בלימודי עד בלי די. פה ליגו סדר כל הערה כלם קרושים, כה דברי לישנא קלילא הראוי לבילה שבתי בכ"מ אלישע מלויקיו.

צידה אסורה משום. עיין: נבילות אין עושין. נחירה עיין. סחורה אסור לעשות. צדי חיה עופות ודגים.

צידה ביום טוב אין צדין דגים מן הכיברים אפילו במקום שאינם מתוסרים צידה לפי שהביבר רחב הרבה והדגים נשמטים אילך ואילך. דגים ועופות וחיה שהם מוקצה אין משקים אותם ביום טוב ואין נותנים לפניהם מזונות שמא יבוא לקחת מהם וכל שאסור לאכלו או להשתמש בו מפני שהוא מוקצה אסור לשלולו. אפילו ספק צידה אסור. ספק מוכן מותר ביום טוב שני דהוי ספק ספיקא. אם סכר אמת המים בכניסה וביציאה מערב יום טוב מותר ליקח ממנה דגים ביום טוב דהוה להו ניצודין ועומדין מאחר שאמת המים היא צרה ואין יכולין להשמש. אוזיים ותרנגולים ויונים שבבית או שבחצר העומדים לאכילה מותר לצודן ואין צריכים זימון. שאר כל חיה ועוף שמחוסרים צידה שצריך לומר הבא מצידה ונצודנו אסור לצודן וליתן לפניהם מזונות וכל שאינם מחוסרים צידה מותר לצודם וליתן לפניהם מזונות. איל וצבי שקנו בפרדם וילדו בו עפרים ועדיין הם קמנים שאין צריכים צידה מותרים בלא זמון ודוקא בפרדם הממוך לעיר בתוך שבעים אמה דרעתיה עליה והאם אפילו זמון אין מועיל לה כיון שמחוסרת צידה. יוני שובך ויוני עליה וצפורים שקנו במפורים אסור לצודן משניות אלפסי ור"ן פ"ג דיום טוב דף רצ"א ורף רצ"ב. ש"ע א"ה סי' תצ"ז. זמן בכעל חיים. צידה עיין.

צידה בשבת ודיניו ותולדותיו רמב"ם פ"י מ"ה שבת. משנה ה' ו' ז' פיג דשבת ואלפסי שם דף קל"ז. ש"ע א"ה סי' שי"ז. אבות סלאכות. פגע בו כיוצא בו. צידה האסורה. שרצים שמנה.

צידה האסורה והמותרת בשבת והריגת כינה ואסור לשמשף הרוק ברגליו על גבי קרקע משום משהו גומות ש"ע א"ה סי' שי"ז. פרעוש אסור לצודו א"כ הוא על בשרו ועוקצו ואסור להרגו ואף לא ימללנו בידו אלא יטלנו בידו ויורקנו אבל כינה מותר להרגה סעיף ט' וכמה חלוקי דינים שם אלפסי פי"ד דשבת דף קל"ז ע"ב, ושלמי הנבורים אות ה'. ועיין חוות יאיר השו' קס"ד דאסור להשליך פרעושים במים בשבת אעפ"י שאינם מתים תיכף ולפעמים יוצאים. ושם מתבאר דאסור לצוד התרנגולת כדי שלא תאבד ביצתה משום צידה דאורייתא ומשום שלטול דרבנן ולענין המניעה לנשים וכיוצא בדברים אלו שאינם מפורשים בתורה צריך שתקדים היריעה למוכח שישמעו ממנו תוכחתו ואזי יוכיח ואם לא ישתוק דמוטב שיהיו שוגגין משא"כ בדבר תורה המפורש דחייב להוכיח עד שיעור וגבול

76

בר"מ ל' יצחק אהרן. כ"ג
חלק 5

וגבול חו"ל עיני הקדמת עין חיים מועד דף י"ט, הרמב"ם סוף פ"י דשבת ומגיד משנה שם, ובפ' י"א משנה ב' חלוק בין פרעוש לכינה דזה אסור וזה מותר להרגו והוא החילוק בין הרמשים שהם פרים ורבים מוכר ונקבה או נתחווין מן העפר, ובין הרמשים שהיוותין מן הגללים ומן הפירות שהכאישו וכיוצא, ושם במ"ט שני פירושים על פרעוש, ואני הצעיר הכותב אי לא דמסתפינא אמינא דבזמננו שהכמי התולדות הביטו וראו וידעו וכתבו דכל בעל חי יהיה מי שיהיה הוה מן הביצים וכל זה הוכיחו בראיות ברורות א"כ שומר נפשו ירחק מהם ולא יתרוג לא פרעוש ולא כינה ואל יכניס עצמו בספק חיוב הטאת, וברבר הוה אמינא דאם ישמעו הכמי ישראל ראיות אה"ע יחזרו ויורו לדבריהם כמו בגלגל חזרו ומול קבוע, עיני אלפסי ור"ן פ"א דשבת דף ק"א ע"ב ושלמי הגבורים שם אות ב' דנתלקו הפוסקים אם הפרעוש הוא הלכן או השחור, אלא ששאלתי את פי מ"ע מוהר"י ב"ג נ"י ממנובנה וקיים ההיחר, כתשובתו זאת נשאלתי אם בעת הוהא שמלאה הארץ דעת התוקרים העסקנים ברברים האומרים כי כל בעל חי נולד ומתהוה מכיצה מותר להרוג כנה בשבת, והשיבותי שאין לשנות הדינים המיוסדים על קבלת קדמונינו בשביל חקירת הכמי א"ה, הלא תראה שהרבה מן התוקרים מכחישים בראיות דבר עין הרע והרמב"ן ז"ל כתב שרי לסתור דבריהם במ"ש בנ"מ לענין דינא אסור לעמוד על שדה חברו בשעה שעומרת בקמותיה, ואין צורך למאמין לבקש ממקום אחר ראיות ומענות אע"פ שישנן רבות ועצומות כי תמפק קבלת רבותינו שעל אדני הדבר הוה הטביעו ויסרו דין ומשפט גמור ועוד ערות נאמנה אצלי מ"ש בנ"מ דמסחים על ענין אם הגלגל קבוע ומול חזרו שחזרו הכמי ישראל באותו הזמן והודו לחכמי א"ה, וסוף דבר אחרי מאות רבות משנים כל התוכנים מא"ה בחקירתם עפ"י הנסיון והמזפת שבו לדברי חכמינו וקבלתנו הקדמונית וא"כ אין לזוז ממה שנפסק עפ"י גמרתנו אפ"י כל רוחות החקירות האנושיות שבעולם באות ונושבות בו כי רוח ה' דבר בננו, אכן חסר דעת החוקר ואין שכלו מגיע לעומק חכמת הטבע ומעשה בראשות כי רב הוא וכתוב מגיד דבריו ליעקב, וסוד ה' ליראיו וחכמי א"ה לא ידעו ולא הבינו במבוע כי אם שטחיות הדברים הנראה לעין ולא פנימוחם כאשר השכילו מקבלי מעשה בראשית כמ"ש הר"ן ז"ל בדרשותיו, ועוד אפ"י ירבינו לחו בהא מילתא כל מענתיהו לא אמרו שכל הרברים פרים ורבים מחבור זכר ונקבה, אלא שכל הנולד מתחלה מביצה וגם מכנים ותאמת מאמרם שגולדים מביצה המתהוה מן הזיעה, ורש"י ז"ל כתב במס' ע"ו על ביצי כנים מינא הוא דמתקרי ביצי כנים ורקין הן ובלעז לינדרים והוא מנ' דשבת פ' שמונה שרצים וא"כ הדין אמר ויצוב ונכון וקיים על מקומו ואין לשנותו כלל ועיקר מחמת תואנות החקירות החדשות מקרוב באו, בוא וראה מה שכתב הנשר הגדול אכי אבות החכמים בתורה ובכל חקירה הרמב"ם ז"ל בפ"י למשנה פ' העור והרוטב על עכבר שחציו עפר וחציו ארמה והו לא מירי נאום הצעיר, יהודה בכמ"ר אליעזר בריל ז"ל

→

→

והיתה תשובתי אליו: ראיתי פסק מעב"ת על הכנים ואמרתו יישר ויישר אע"ג דמגיד לסברא בכל מכל כל יען כי לחמור ולא להקל אגן קיימין בדבר רבין הפוסקים נבון ומסופק הוא אם הפידוקין או הפוליצין מותר להרוג בשבת ליעיין מר בשלמי גבורים פ"א דשבת דף ק"א ע"ב אות א' ב' ואם הוא הפידוקין מה הוא אם של ראש או של מקום אחר ועל הכל דמוללו וזורקו אמרינן בגמרא דשבת פ"א וזה כבודו אפ"י בתול והתוקים הוריעו בראיות ברורות דאין מין בא מן העפוש ואין הביצים מתהוים מן הזיעה אלא מן הבעלי חיים וחכמי ישראל שחזרו והודו לחכמי אה"ע בענין מול קבוע וגלגל חזרו הודו באצבע דלאו כל מילי דאתמו בנ"מ מפי הקבלה הם אלא דחכמי ישראל דברו גם הם לפעמים להחזק בקבלתם ולא לשוב מפני כל ראיות אה"ע ואם בזמננו איכא ואיכא הכמי אה"ע הסבורים בקאפערניקוס דגלגל קבוע לא מעטו הסבורים ג"כ וטוכוחים להיפך והדברים ההם אינם כחכמה למודית היינו מאטהעמאטיקע שיוכל האדם להביא ראיות ברורות ואמתיות וסופת הותך עד אשר לא ישאר לבעל דין מקום לחלוק ולהשיב

ולהשיב עליהם לדבריו וגם בו פליגינן נלוה עז קמ"ו ע"א חמשו ונחש שבארץ אחריו מותר לו פרעוש בשבת

צידה כל בע אפילו ואם לא כופה ל לחזק בו אסור

צידה לדרך: הכתנים לשון לווייה, היה דואג מלע

צידה עיין: בחולו זה הכלל כל ע לא יחרוך רמיו השבת רמב"ם

צידה עיין: ש ודלא

ניצוד פמור אי אלפסי ור"ן פ"ג רניצוד ביום חסדא אכלי דו הן אשכחיה רב מודה ר' יוסיל

צידון אם היא

צירי עיין: צ

צירי צדדים ו אפילו ו ועיין רכ

צירי רשות ה אלא כמ דף תקין

צידת התרנגול בנימין

ציהוב עיין:

ציון עיין: עק ציון קברות בו רמב"ם פ'

ציון קברות ו סב"ד לצי

ציון קברות מ

פחד צידה — ציון יצחק כב

ולחשוב עליהם אלא זה אומר בכח וזה אומר בכח וכל אחד ואחד מביא ראי' לדבריו וגם בענין עיין הרע לא מעטו חכמי אורח'ע החוקרים כאובי'הו וזולתו, וגם פליגי נלוח עמהם והאמינו דבר עין הרע כמונו. עיין אלפסי פ"ו דשבת דף קמ"ו ע"א חמשה נהרנין בשבת זכוב שבמצרים. צרעה שבגינה. ועקרב שבהדייב. ונחש שבארץ ישראל. וכלב שוטח בכל מקום ושאר כל המויקין אם היו רצין אחריו מותר להרנין לדברי הכל. ועיין שלמי גבורים שם אות א' בענין דריות פרעוש בשבת. נחש דורסו לפי תומו. עקרב דורסו לפי תומו. הצד נחש. חכמי ישראל.

צידה כל בעלי הארס הנושכים וממיתים וראי מותר אפילו בשבת להרנין מיד אפילו אין רצין אחריו ואורם שאינם ממיתים וראים רצים אחריו הורגם ואם לאו כופה עליהם כלי. ואם דרסן לפי תומו מותר. ולצוד נחש מפני שרוצה לצחק בו אסור משנה ז' פ' מ"ז דשבת ר"ע תי"ט. ש"ע א"ח סי' שי"ז. פגע בו כיוצא בו.

צידה לדרך אלמלא הלווהו יהונתן לדרך שתי ככרות לחם לא נהרגה. נוב עיר הכהנים ולא נטרר רואג האדומי ולא נהרג שאול ושלושת בניו. פ"ה הלווהו לשון לוויה. לא נהרג נוב שלא היה דוד צריך לשאול לחם מבדני נוב ולא היה רואג מלשין עליהם ולא היה נהרג שאול על אותו עון פ' הלק דף ק"ד. עיין ש"ע י"ד סי' ר"ג ורנ"א.

צידה עיין: אבות מלאכות. אישות ועכברים. דברים הבאים. דנים צד אדם בחולו של מועד. דנים שהביאום. הצד נחש. זה הכלל כל מחוסר צידה. זה הכלל כל שבמינו ניצוד. זה הכלל מחוסר. זמן בבעלי חיים. כל מחוסר. לא יחרוך רמיה צידו. לויתן עתיד גבריאל. ספק צידה. פקוח נפש דוחה את השבת רמב"ם. צדו היה. צידה. צייד הרמאי. שמנה שרצים. שני ימים טובים. שרצים שמנה.

צידה עיין ש"ע א"ח סי' תצ"ו ונ"ץ שם ב' אסור צידה ביום טוב מדאורייתא ודלא כלבוש שפסק דהויא מדרבנן. כל שבמינו ניצוד תייב שאין במינו ניצוד פסור אלפסי ור"ן פ"ג דשבת דף קל"ז ע"א. רמב"ם פ"ה מ"ה שבת. אלפסי ור"ן פ"ג דערובין דף קצ"ט ע"א. ההוא בר סביא דאתא לבי ריש גליתא דניצוד ביום טוב של גליות הראשון ואשתחית ביום טוב שני רב נחמן ורב חסדא אבלי דקסברי שתי קדושות הן ורב ששת לא אכל דקסבר קדושה אחת הן אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל א"ל תני מר מידו בקדושות א"ל תניא מורה ר' יוסי לחכמים בשני ימים טובים של גליות אמר ליה אי משכחת להו לא תימא להו ולא מידו.

צידון אם היא ארץ ישראל עיין: ערלה ודיניה. שביעית בזמן. שממת קרקעות. צירי עיין: צרדים.

צירי צרדים של עורה פסולים לשחימת שלמים היינו הלשכות שבצירי העורה ואפילו תוכן קודש אבל אתורי הויכל כשר משנה ז' פ"ה דובתים תי"ט. ועיין רמב"ם פ"ח-ט"ה מעשה הקרבנות.

צירי רשות הרבים לאו כרשות הרבים דמו אלפסי פ"ט דערובין דף ר"ב ע"ב אלא ככרמלית ש"ע א"ח סי' שס"א סעיף ב'. ועיין דה"ן פ"ט דכתובות דף תקין ע"ב. גט לאחר זמן. הצד שנפרצה במילואה או.

צידת התרנגולים בתוך הבית בשבת שאסור גם ביום טוב עיין במהרש"ל משאת בנימין סימן ס'.

צידה עיין: מי איכא ספקא קמי שמיא.

ציון עיין: עקיבא נחמתנו. רננו צדיקים בה'. שנים עשר.

ציון קברות בשביעית בסדר וממחה ושופך משנה א' פ"ה דמעשר שני ר"ע ותי"ט. רמב"ם פ"ח מ"ה טומאת מת דין מ'.

ציון קברות וצרכי רבים כמ"ו באדר משנה א' דשקלים ובר"ע. ובחש"מ יוצאין מבי"ד לציון קברות רמב"ם פ"ח מ"ה טומאת מת דין מ'. אדר בחמשה עשר.

ציון קברות מדאורייתא היכא נרמו. אצלו ציון. טמא טמא יקרא ולפני עור לא

[ו]

במעם היתר הריגת כנה בשבת

70 [לשון השאלה: איתא בשו"ע סימן שט"ו סעיף ט' דכינה מותר להורגה בשבת, והמעם מובא במשנ"ב שם ס"ק ל"ה דילפינן מיתח כל בע"ח לחיוב משחיטת אילים מאדמים שהי' במשכן בשביל עורותיהן, ואמרינן (שבת קו ע"ב) מה אילים מאדמים שפרים ורבים אף כל שפרים ורבים, לאפוקי כנה שאינה באה מזכר ונקבה אלא באה מן הויעה לא חשיבא בריה, ע"כ.

רבים שואלים אם הלכה זו סותרת דעת החוקרים כהיום הסבורים שכינים באים ג"כ מביצים המתהווים ע"י זכר ונקבה ופרים ורבים, או שאפשר לקיים ולהשוות דעתם עם הלכה זו (שאם הדברים סותרים ודאי שדעתם בטלה נגד דברי חז"ל שמפיהם אנו חיים). וקשה לומר שחז"ל התכוונו לבריה אחרת.

ויש לציין דכנראה שלענין זה רמז הגאון בעל חוות יאיר כספרו מקור חיים כס' שט"ז בקיצור ההלכות עיי"ש.]

אולי [מעם ההיתר שכוונו חז"ל] מפני שלא נראה הדבר לעיניים (נג).

והנני בברכה שימלא הקב"ה כל משאלותיו לטובה וברכה שלמה ז. אויערבאך

L

אור הפנינים

כ"א אות א"כ* (ובתיקונים ומילואים לשש"כ פי"ד הע' צ"ד). ועיי"ש באור הפנינים.

והגרי"י פישר שליט"א נשאל בזה לענין שבת אם מותר לנקות פלטה חשמלית ורתחת ע"י מטלית לחה בשבת, ואסר מטעם בישול ומטעם סחיטה. [ואפשר

7 (נג) ביאור דבריו הוא ע"פ הכלל הידוע ->

אך
-
זניקוי
ו וגם
זיסור
צ"ל.
ס"ק
סעי'
וכן
זונות
בתו'
שבני
מפני
יכוד,
זו
זכתב

ספר כינוי בצבא
מאור הצמח
חוק
בר"ם רמב"ם מאיר יאיר
יוצא מאור א. מטן צבא יו"פ

לא ניתנה תורה למלאכי השרת והיינו שנמסרה התורה לנו שעל פי ראות עינינו כן הוא קביעות ההלכה ורצון התורה"ק.

ועינין בערוך השולחן יור"ד סי' פ"ד סל"ו שכתב כן לענין אכילת חיידקים ובע"ה זעירים שאין נראים לעין וז"ל, יש מי שכתב בשם חכמי הטבע דהמסתכל בזוכית המגדלת שקורין ספאקטיו"א יראה בחומץ מלא תולעים. והנה בחומץ אין חשש כמו שנתבאר דהתולעים המתהוים בתלוש התירה התורה. אמנם שמעתי שבכל מיני מים וביחוד במי גשמים מלא ברואים דקים שאין העין יכולה לראותם, ובילדותי שמעתי מפי אחד שהיה במרחקים וראה דרך זכוכית המגדלת עד מאד כרבבות פעמים במים כל המיני ברואים. ולפ"ז איך אנו שותים מים שהרי אלו הברואים נתהוו במקורם. אמנם האמת הוא דלא אסרה תורה במה שאין העין שולטת בו דלא ניתנה תורה למלאכים, דאל"כ הרי כמה מהחוקרים כתבו שגם כל האויר הוא מלא ברואים דקים מן הדקים וכשהאדם פותח פיו בולע כמה מהם אלא ודאי דהבל יפצה פיהם ואף אם כן הוא כיון שאין העין שולט בהם לאו כלום הוא אמנם במה שהעין יכול לראות אפילו נגד השמש ואפילו דק מן הדק הוה שרץ גמור, עכ"ל.

ועיין באג"מ יור"ד ח"ב סימן קמ"ו ד"ה ומה וז"ל, שמותרין לאכול כל דברים שנתחמצו אף שידוע שמתחמצים ע"י תולעים שרואים אותם במיקראסקאפ, מפני שהתורה לא אסרה אלא תולעים ושקצים ורמשים שנראו לעינים כדשמע מפי זקנו הגאון ר' שמחה זעליג זצ"ל אשר כן אמר הגאון ר' חיים הלוי מבריסק זצ"ל, ובעצם

לא היה צריך להביא מדברים שנתחמצו דהא כל האויר מלא משקצים ורמשים כאלו, ובכל גשימה ונשימה בולע האדם כמה אלפים ואולי מליונים מהם ובהכרח שאינם בכלל השקצים ורמשים שנאסרו בתורה, וכן דימה למה שזקנו הגרש"ז ז"ל אמר שאין להתחשב במראות דמים עם מיקראסקאפ, וכן לא ברובע של תפילין ופגימת סכין לשחיטה וכדומה, שג"כ הוא דין ברור ופשוט שלא שייך להסתפק כלל, ואף אנחנו קטני קטנים ידענו זה לדבר פשוט שא"צ לפנינו, כי לא הוזכר זה בגמ' וכל הדורות הכשרים הגאונים והצדיקים והחסידים לא השתמשו במיקראסקאפ, וברור שהם קיימו כל דיני התורה ולא נכשלו בשום דבר אף באונס, עכ"ל. וע"ע בכינת אדם שער או"ה סי' ל"ד.

[ויותר מזה ראה פלאות מתק לשון זהב קדשו של החזו"א בסימן ל"ט ס"ק ט"ו ד"ה ויש שהפליא פלאות לענין שיצורים בטרופות עד כמה נמסרה ההלכה לעין הרואה, ושמה שנראה זהו שרש ההלכה ועל פיו יוכרע על בהמה אם טרפה היא אם לאו אף אם באמת מדת השיעור שמדד לא היתה כמו שהיה נראה לעין החכם הרואה עיי"ש, (ועיי"ש עוד פלאות בדרך אחר)].

וביאור הדבר דמה שמסר הקב"ה תורתו לישראל על אף מיעוט חושינו והרגשתנו מעיד יותר מאלף עדים, שמה שאין נראה בחושינו המוגבלים, כדבר איסור, לא כיוונה התורה לאסור.

וז"ל שו"ת שואל ונשאל (להגאון רבי כלפון משה הכהן זלה"ה ראב"ד אי ג'רבה - טונים) יור"ד ח"ה סי' ס"ד, שמעתי מאבי

- א. החלפת כר.
- ב. נתינת פרי.
- ג. החזרת קדיו.
- ד. בגדים העוכ.

אחדש"ת וברו

[שמעתי בשם
פסח בכיהכ"ו]

אדוני החכם שלום הכהן זצ משה הכהן ז ושתה ואח"כ ו שסינן המים במיקרושקופיו מהתולעים, וש שעור זה אסור נאסר היה ניתן מיקרושקופיו,

ובנ"ד הוא שרק מה שד שפרה ורבה, העין אין פו"ו בכלל האיסור,

ובעיקר העו שידוע, שדברי על תיאוריות המוגבל של

ומטר" להכרטיס המורה לומר "ותן ברכה", אף שאינו נוגע ליו"ט, שאין מתחילין לומר "ותן ברכה" אלא בערב. ואין בזה משום הכנה לחול, שמיד הוא מודיע בזה ההלכה שמהערב צריך לומר ותן ברכה (כלומר ונחשב כדבר השייך לעכשיו שהוא כעין לימוד והודעה הלכתית שמהערב צריך לומר ותן ברכה (נג'*)).

נכון. גם, אם מישהו יתפלל ביחידות, [אז] בלי זה עלול להתפלל (נד) כהרגלו (נה).

ה פ נ י נ י ם

עסקי רבים בממונם (אף שהאוכד הוא יחיד, עיין בסי' תקמ"ה במ"ב סק"כ דבכה"ג מקרי רבים), ולא מצוה גרידא).

גם שמעתי מחכם אחד דשם הוא צורך שבת עצמו שמיד בהיוודע לאוכד שנמצא אבידתו והוא אצל פלוני, הרי הוא שמח בזה, וכבר מעתה לא נחשב אצלו כאבודה, אלא כאילו הושב והופקד אצל פלוני.

עוד יש להוסיף מש"כ מרן זצ"ל במכתב אלי (הנדפס בפניני המאור ח"ב מכתב כח אות ד) לענין לומר ק"א פעמים "ותן ברכה" ביו"ט א' של פסח כדי להרגיל עצמו, שכתב מרן זצ"ל דאף דאיסור הכנה שייך גם כדיבור כבסימן ת"טו ס"ב מ"מ נראה דכיון דהכרזת השינוי הוא בו ביום מיד הוא רוצה להרגיל עצמו להתפלל כראוי ושפיר מותר להרגיל עצמו בו ביום ע"כ. וכוונתו כנראה שהוא מהדברים השייכים ליו"ט עצמו מאחר שהוכרז היום על שינוי התפלה, והיא נחשבת כפעולה השייכת לאותו היום (ועיי"ש באור הפנינים ושם הבאנו דעת מי שחולק יעו"ש). וה"נ כאן י"ל בדרך זה דכיון דהיום הוא יום הכרזת השינוי הרי כל

בנו. אכן חסר דעת החוקר ואין שכלו מגיע לעומק חכמת הטבע ומעשה בראשית כי רב הוא, וכתוב מגיד דבריו ליעקב וסוד ה' ליראיו, וחכמי אומות העולם לא ידעו ולא הבינו בטבע כי אם שטחיות הדברים הנראה לעין ולא פנימותם כאשר השכילו מקבלי מעשה בראשית כמ"ש הר"ן ז"ל בדרשותיו, עכ"ל.

(נג*) הנכתב במוסגר הוא הוספה שהוספנו עתה לקראת ההדפסה ע"פ מה שנראה לכאורה כוונת מרן זצ"ל.

(נד) כלומר שיש צורך להחליף דייקא עתה ולא סגי שיחליף בערב, שזה לא יועיל למי שיתפלל בערב ביחידות.

(נה) ויש למצוא קצת דוגמא לזה בשו"ע סי' ש"ו סי"ב מותר להכריז בשבת על אבדה, אפילו הוא דבר שאסור לטלטלו. ובמשנ"ב שם ס"ק מ"ט אפילו וכו' שלא יוכל המשיב להשיב היום, אפ"ה מותר, כדי לפרסם הענין בשבת שהוא זמן כנופיא לרבים עכ"ל. והוא קצת דוגמא לנ"ד (אף שיש לחלק קצת דהתם הוי מצוה הנוגעת

נתינת פרי"י
[פרי "אבוקדו" י
מותר ליתנו לת
לרככו (ג), ואינו
והר"ז כתבשיל ו

הדברים הנדרשים
ליום זה, וסברא
זצ"ל דיתכן שו
בערב, שמכח כל
הכרטיס יהא נגדו
ולא יידחה לזמן
שיתפללו ביחידו
השינוי הוא זמן
ומגרורות השי
וכהשלמת ענין ד
טוב.

(ולחידודא שו
פעמים, דבמה י
ברכה, נפ"מ גם
במנחה ויתחיל ב'
עלינו, מועיל מה
ותן טל ומטר, (וע
עד וכה"ח אות ט'
ע"כ. וה"נ לענין

עוד נראה
דבהעמדת כרטיס
גם לענין אמירת
עצמו, שהרואה ו
עיי"ז שצריך לזמן
כבר כרטיס נוסף
הרי ודאי שאין
כרטיסים כאלו,

זו מצית אציו מעולם ולא ידע דבר רע זה לא היה מנוסה והוא לא יאמין ליוסף ציודעו לדבר בלה"ק שיהי נשאר בנדקתו, והנה נראה לי מה שהראה שהוא מהול אין הכוונה שהוא ממש שזהו פשיטא חלא שלא פגם שום פגם והרהור בצרית קודש שאלולי כן היה ניכר בצבר הקדוש ההוא כי נמשכה ערלתו וזה לא יוכר לכל רואי בעיני צער כ"א לזכי הראות קדושי עליונים המכירים ברוחניות כידוע והנה חשב באחיו חולי לא יזכו לזה וצגסם שכבר הוליא עליהם דבה שנחשדו בעיניו שנחייחדו עם בת גויי הארץ א"כ כבר ילאו מכלל זכי הראות להכיר במילתו אמנם הם הם יכירו בנסיון מדברו לחות לה"ק כי לא נשתנה מעולם קדושתו ולדקתו אך בצנימין שאין לו נסיון להכיר בלשון אמנם כן לעומת זה הוא יליץ ויביט במילתו שלא נמשכה ערלתו נמלא היה לריך לשני עדים נאמנים צרית הלשון וצרית המעור לשני כיתות מאחיו צנימין מזד א', ושאר האחים מזד השני והיינו דקאמר ועיניכם הרואות ועיני אחי צנימן שאני מל ושגם פי המדבר אליכם בלה"ק והי ראוי שיאמר ועיני אחי צנימין רואות ואחס שומעים כי פי המדבר אליכם חלא שלא רצה לצייעם להדיא ע"כ הי' כוללם יחד וא"ש וק"ל:

אשר ינהגו בהם עם צ"י ואמנם א"א מצלי שידעו שארי החכמות כולם כי א"א להגיע לקבל עדות החדש מצלי שנדע כל דקדוקי הלוך החמה והלצנה ומסלוליהם וא"א לדון המכשף אם לא נדע שרשי המכשף וחכמת צני קדם והלכות עריפות מצלי נדע הניתוח על אופן היותר דק ועמוק ושירי הלויס מצלי חכמת המוסיקיא וחלוקת א"י מצלי ידיעת מדידת הארץ וחכמת השיעור ואגרופיע וזריעת כלאים וניקתם מצלי הבדאנאמייע וכמה הפליגו חכז"ל צ"ע מלאכות צשצת שנראה מהם בקיאותם בכל המלאכות כגון האריגה וכלי האריגה וכל חכמת הטבע ופילוסופי האלוהי הוא העולה על כולם שצריכים לידע להצין פשעות התורה ולקיים מצותי ואין שום זכר מכל הנ"ל בתורה ואין לנו שום ספר מחובר על זה והאומות יש להם בכל אלו חכמים וחבורים רבים ועל כרחינו ללמוד מספריהם כל אלו, וד' אמר והגית צו יומם ולילה ואמרו חכז"ל מינה לא תזוע וכששאלו מהו ללמוד חכמת יוגית השיבו ילמדנו בשעה שאינה לא יום ולא לילה דכתיב והגית צו יומם ולילה ואין כאן שעה פנוי ללמוד כל אלו ועוד כתיב לא תלמד לעשות ואין נחת רוח לפניו בהיותו עוסקים בספריהם כלל וא"כ מאין נדע כל הדרך לתורה והספר קטן וקציר מהכיל אבל דע והאמן כי אם הוא זרתיים ארכו וזרתיים רחצו ארוכה היא מארץ מדה ורחבה מני ים ואין לך כל חכמה בעולם ומה למעלה ומה למטה ולפנים ולאחור שלא נרמוז במילותי ותיבותי וכלי ספק כי בפסוק החדש הזה לכם רמוז כל חכמת קידוש החדש יותר ממה שהעתיק הרמז"ם מספריהם והיודע לשמש בפסוק הזה ימלא הכל מפורש ושם שכל, ועמ"ש רמז"ן בפסוק זה ספר תולדות אדם שמלא חצור מרצינו שרירא גאון שהוליא מהפסוק הזה כל עניי שרעופי הידים והפנים וכן כולם כי המכתב מכתב חלקים הוא נויעוין בהקדמת רמז"ן על התורה ונחת ינחת צון ולמה לא הלא אנו מאמינים שצרא העולם צחורה א"כ ע"כ מההכרח שיהי שרשי כל החכמות העולמיות משורשים צה ויותר מהמה מה שרמוז צה סתרי תורה מה שלמעלה מהשכל מזה לא

כתוב במגילת קנות אותי נהג ויוולך חשך ולא אור, ויל"ד הכפל פשיטא כיון שהוא חשך איננו אור ליישב בהצין מ"ש במג"ת כי צח' עצה שהועתקה תורה יוגית היה חשך בעולם ומה עמם לחשך הזה ומלינו בספר יוסיפון וצ"ס מאור עינים שהי אורה ושמתחה ליהודים והשיגו עי"ז כבוד גדול והמלך והעמים הכירו יקר התורה כי רצה הוא, ליישב נ"ל בהקדים דכתיב ושמתם ועשיתם כי היא חכמתכם וצינתכם לעיני העמים ואמרו כל הגוים וכו' רק עם חכם וצבון הגוי הגדול הזה הרי אחת רואה שכפול בפסוק הזה שע"י עסקינו בתורה יקרא עלינו שם חכמים וצבונים והענין צזה כי צחמת ס"ת שלנו הוא מעט הכמות כתוב בחוכו איזה ספורי מעשים שעצרו ואיזה מלות וחקים ומשפטי

ז"ל אור & משה יוסף בן אפרים
 (1915) בדרום ארץ

נדבר עתה, והנה חכם יתואר מי שלומד מה שכתבו לפניו ואמנם המולא דבר מתוך דבר הוא הנקרא נבון כידוע וע"כ צראות או"ה כי אין לנו שום עסק בצפריהם וגם אין אנו מסכימים עמהם ואין לנו שום חזר אחר כ"א ס"ת הזה ומ"מ הכל גלוי לפנינו ענהו"ע והיותר אמתו ידעו ויבינו כי נבונים אנחנו להוליא דבר מתוך דבר ולהבין רמיזות התורה הקדושה הזאת וצוה יובן הפסוק ושמתם ועשיתם וכו' כמין חומר:]

ועד"ז יובן היטב קרא כדכתיב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל ידעום, כי הנה אמרו חכז"ל [ע"ז דף ב' ע"ב] ה' מסיני בא וכו' הופיע מהר פארן וכו' א"ר יוחנן מלמד שלקח הקב"ה התורה והחזירה על כל האומות והלשונות ולא קבלה ולכאורה קשה ממ"נ אי הי' להם הבחירה שאם ראו לקבלו הי' נותן להם התורה ג"כ וא"כ היו גם הם עם הנבחר כמונו כמוהם וא"כ מה צ"ע לנו בעבודתנו צמזרים וצריית אבות אשר כרת עמנו ומה כל הרעש הזה ואם נאמר שגלוי לפנינו שימאנו לקבל א"כ הי' החזרתו על כל אומה ולשון פעולה בעילה וחלילה לחשוב כן, אבל הנלע"ד לומר עד"מ לא צ"ה לו בניס הרבה או אדון שהי' לו עבדים הרבה והאחד הי' לו אהוב וחביב ביותר והי' לו חפירה שמוציאים משם אצני זהב וכסף וכלי יקר והיה רוצה ליתנה לבן האהוב ואמנם שלא לשנות בין הצנים שלא להטיל קנאה יתירה על הבן יקר ושלא יתרעמו עליו מה עשה מסר להבן האהוב בצנעה כלי מלאכה ולמד לו חכמת הולאת האצנים מהחפירה והיתוך האצנים לעשות מהם זהב וכסף וכל חפץ ואח"ז קרא לבניו בכלל ואמר להם יש לי כאן חפירה שיכולה להוליא משם אצני זהב מי הוא הרוצה בה יבא והנה כולם ראו והבינו שבעורר גדול יוליא משם שום דבר ואח"כ לא ידעו להתיכו ולעשות ממנו זהב כי לא הי' להם שום חכמה בהולאת הזהב וההיתוך וגם לא היה להם לזה שום כלי ושום תחבולה ע"כ מאנו כולם ולא חפץ להם צמתנה ההיא, והנמשל מובן כי

התורה הקדושה עמונים צתוכה כל טוב ד' וכל אולרותיו אך התחבולה להוליא המטמונים ההמה מסת הקב"ה צחשאי לישראל ר"ל שנטע הקב"ה צטעט חולדותם בינה יתירה מה שלא נמלא כן לכל עם ולשון ולהם לא הראה כ"א פשוטי התורה ע"כ לא יחפזו לקחתה וידוע כי דבר בלי מוצן נקרא חק והדבר המוצן לאשורו נקרא משפט (יוסעין צלע"ז), והיינו חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל ידעום כי לא הודיע להם כ"א החוקים ולא מסר להם לב מביין כמו לישראל וקרוצ לזה שמעתי ממורי הגאון בעל הפלאה ז"ל:

בחזור להג"ל שעל זה יולדק לומר כי היא חכמתכם וצונתכם דייקא שהם מוציאים דבר מתוך דבר והיינו צינה דקרא אך כל זאת צהיות התורה ככתבה וכלשונה, אמנם בהעתק התורה ללשון אחר אין צה כ"א המוצן הפשיטות לא זולת ואם כי נשאה חן בעיני כל רואיה ומלך יווני כיצד ליהודים על זה בכל עוז מ"מ לעומת זה התאמנו היהודים כולם לעזוב למוד התורה בלשון הקדש ונתפתו אחרי לשונות אחרות ולהטעימה כפשוטה, ולא יכול התורה כל החכמות הנריכים לזה והולרכו ללמוד חכמות יוונית מספריהם של יונים וכאלו התורה הקדושה סמכה ענמה על חכמת אריסטו וחזיריו והרי זה כמי שסומך על שלחן אחרים ואין לו משלו כלום שעליו אחכז"ל שהעולם השך בעדו ע"כ אמרו שהי' אז חשך בעולם:

בתיב צמגילת תענית ועור [או"ח סימן תק"פ] הביאו צסס ה"ג כי ציום ח' עבת נכתבה התורה יונית לתלמי המלך והי' ג' ימים חשך בעולם וציום ע' עבת לא נודע מה צרה הי' צו, וצל"ה הי' ראוי להתענות ח' ע' י' ג' ימים אלו כי הי' ג' ימים אלו חשך בעולם אם לא שנאמר שמתענין רק אתחלתא דפורענות אבל מן הראוי להתענות בכלום והנה לר"ש [צמס' ר"ה דף ק"י ע"ב] שסבר שאום העשירי הוא ה'

דמחובר
בביאור
רי מג"א
ית אסוות
יא בפירי
לארץ,
ארץ (עי'
במחובר
ישה מן
ש. ועל
"כ הוא
לי חיים
זייב על

(מל"ס
שרצים
דישנו
א שרץ
נו פרה
מתילדת
איסור
ר (שורש
נס שורש
להיות
העכבר
שכתב
זהשגת
נמלה
דדימה
זה מן
וחייב
כוונת
זה מן
משום
ו אותן
לאו

ועל כל פנים נתבאר דעת הרמב"ם דאף בעלי חיים הנולד מעיפוש הפירות וכדומה יש מהם שפרה ורבה, ולפי זה צ"ע אמאי סתם הרמב"ם לענין שבת דרמשים שהויתן מן הפירות ההורגן פטור, הא יש בנייהו מקצת דהם פרה ורבה וחייב עלה, וא"כ הוי ליה להרמב"ם לחלק בין רמש לשרץ, ובמשנה ברורה (סס נה"ל ד"ה להרבה) כתב לחדש מכח קושיא זו, ולחלק דדוקא ברמשים שהויתן מן העפר או מן הפירות קודם שהבאישו ונתעפשו יש מהם שפרה ורבה, וכזה מיירי בספר המצות, ואין הכי נמי בהנהו חייב על הריגתן בשבת, אבל רמשים שהויתן מן הפירות לאחר שכבר הבאישו לעולם אינו פרה ורבה, וזה שדייק הרמב"ם כאן בהל' שבת וכתב רמשים שהויתן מן הפירות שהבאישו כלו' שהבאישו כבר דוקא, ולהכי סתם בהו דפטור. ועל יסוד זה כתב המשנה ברורה לחלוק על מאי דמשמע מדברי המג"א הנ"ל דס"ל דתולעים המתהוים בפירות תלושים לעולם פטור על הריגתן, מדכתב דוקא שרץ הנולד בפירי המחוברים לקרקע חייב, משמע דכל הנולד בתלושים לעולם פטור, דהלא גם בתולעים המתהוים מן הפירי תלוש קודם העיפוש יש מהן שחייב בהריגתן, ושרץ מקרי ולא רמש עכת"ד המשנה ברורה.

ולענ"ד דברי המשנה ברורה צע"ג דהא בספר המצות שם קאי לענין נמלה המתילדת מעיפוש הפירות, ועל זה כתב במגילת אסתר דאף המתהוה מעיפוש פירות כלומר אחר שכבר הבאישו הפירות יכול להיות פרה ורבה, וא"כ מבואר להדיא דאף בבעלי חיים הנוצר מן הפרי שכבר נתעפש, יש בהם שפרה ורבה. וע"כ נלענ"ד דאפשר לחלק וליישב דברי הרמב"ם, דלענין חייבי לאוין משום אכילת שרצים שיתחייב משום לאו שרץ השורץ [דנקראת כן על שם שהוא פרה ורבה].

נקטינן כל דשייך ביצירה כזה בלא זכר ונקיבה שיהיה הבעל חי פרה ורבה כגון מיצירתו מן העפר דדומה לעיפוש בלא זכר ונקיבה, אז כבר שם שרץ עליו אף אם הנוצר כעת ע"י העיפוש מפרי אינו פרה ורבה, כיון דעכ"פ יכול במציאות ביצירה כזו להיות פרה ורבה, וחייב עלה בין משום לאו דרמש ובין משום לאו דשרץ כמו שכתב המגילת אסתר לענין נמלה. אבל לענין שבת אותן מינים רמשים [לא שרצים וכנ"ל מס' המצוות, וזה שדייק הרמב"ם בלשונו כאן בהל' שבת וכתב רמשים דוקא] שידוע שאינו פרה ורבה, פטור כיון שאינו דומה לאילים דמשכן משום הכי בהם פטור ושפיר סתם המג"א לחלק בין הנוצר בפרי המחובר עדיין לקרקע או תלוש, דקאי באותן רמשים דודאי אינם פרים ורבים, בהו שפיר יש לחלק בין שגדלו על פירות המחוברין ובין תלושין, דבתלושין אם עכ"פ יודעין שזה המין עצמו אינו פרה ורבה אינו חייב על הריגתה, אבל בנוצר במחובר חייב, מה שאין כן לענין חיוב איסור אכילת שרץ אף אם מין זה ודאי יודעין שאינה פרה ורבה, סוף סוף נכלל בלאו שכתבה תוה"ק על שם שרץ, כיון דבאופן יצירה כזה שייך ענין שרץ. ועי' עוד שם בהגהות מרגניתא טבא (לוח י"ו) בספר המצות (שורש ט').

דכנה המצויים בזמנינו בשערות הראש
(לייז בלע"ז)

ט) נתבאר דכינה לא חשיב בעל חי לענין גטילת נשמה דאינו פרה ורבה, ופרעוש חשיב בעל חי וחייב על הריגתן, והנה בגמרא שם (י"ז ע"א) אמרינן דרב ששת ורבה הרגו כנה בשבת, משום דלא חשיב בעל חי ומותר אף לכתחילה להורגו, וכתב על זה הרא"ש בפסקיו (ריש שנת סי' כ"ט) וז"ל תימה האיך פליגי [אמוראי] על הני תנאי [המבואר שם בגמרא], דתרוייהו אסרי [מדרבנן] הריגת

ברג"ל ר' תייב קלמן ארטמאן א"י

כינה במפלה כליו, ואפשר דמיירי [הני אמוראי דהתירו הריגת כינה] במפלה ראשו דהתם לא גזינן כינים אטו פרעושים, שאין פרעושים מצויים בראש עכ"ל, ופסק שם כן לדינא דמי שמפלה בגדיו מכינים לא יהרגם בידים, משום דעל בגדיו מצויים גם מין הפרעוש, ואתי לאחלופי להרוג גם הפרעוש, אבל המפלה ראשו מן הכינים מותר להרגם, דעל הראש אין מין הפרעוש מצוי ולא אתי לאחלופי בהריגת כנה אטו הריגת פרעוש עכת"ד. וכן פסק המחבר (ס"ט ע"ז ע"ז ע"ז) לחלק בין מפלה בגדיו מכינים דאסירי להרוג, למפלה ראשו דמותר להרוג הכינים משום שאין הפרעושים מצויים בראש.

והנה בזמנינו אלו מצוי על השערות בעל חי בצבע לבונה שהוכחה שקורין צבע גרע"י בלע"ז וקופצת ממקום למקום בהשערות ולא רוחשת כלל, וגם מינה ניחא על השערות ביצים קטנים הנקראים בלשונם "ניטס", והבעל חי פרה ורבה על ידי הביצים הקטנים הנראה לעינים, ויש לעיין מה דינם בשבת אם שייך בהו נטילת נשמה, כיון דחזינן דפרה ורבה ע"י הביצים, וכבר נתבאר דבעל חי פרה ורבה ע"י ביצים ההורגן בשבת חייב, וא"כ לכאורה הוא הדין בהנהו כנים, מיהו בשו"ע הרי גפסק סתמא להתירא בהריגת כנה שבראש.

אבל אם נדייק בלשון הרא"ש יראה דלא כתב בלשונו דאי אפשר במציאות שיהא בראשו פרעושים, רק כתב דאינם מצויים בשערות הראש משום הכי לא גזרו חכז"ל כינה אטו פרעוש, וכיון דהרא"ש לא החליט דאינם במציאות כלל שיתהוו בעל חי דהם פרים ורבים בשערות ראש, א"כ כיון דלפנינו מצוי בשערות ראש כנה דמראהו דומה למראה שחור וקופצת ומניח ביצים, וזה הוא ממש כעין פרעוש המוזכר בפוסקים דחייב בהריגתו,

צריכין על כרחך לומר דהנהו הם נמי ממיין הפרעוש הנ"ל, ואף דהרא"ש כתב דאינו מצוי יש לומר דנשתנה כהיום המציאות וכעת מצויים הם. ואין בזה סתירה לקבלת חכז"ל אם נאמר שנשתנה המציאות בזה, דידוע דדברים כאלו משתנה לפי אקלמיים והאור של חלקי העולם, והרא"ש בפסקיו לא כתב אלא דאינו מצוי (וכי"צ ע"י נדליס (פ"א ע"א) דקאמר ומפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מבניהן וכו' והכוונה דאינו שכיח ולא דאי אפשר, וכמו שכתב הר"ן (ד"ה לנאמ) להדיא וז"ל שעל הרוב אינם בני תורה ע"כ), ולכן שפיר יש לומר דמה שמצויה בזמנינו הוא מין הדומה לפרעוש הנ"ל, ואסור להורגן מן התורה ותליא בדין מלאכה שאי"צ לגופה, והלכתא רבתא לשבתא להזהר לענין בעל חי שבראש בזמנינו שלא להרגו וע"י במס' נזיר (ל"ט ע"א).

והנה בספר פחד יצחק (הקדמון לה"י למפרוטיו ז"ל, ערך לידה) כתב בזה דבר חדש וז"ל אי לאו דמסתפינא אמינא בזמנינו, שחכמי התולדות הביטו וראו דכל בעל חי יהיה מי שיהיה הוה מן ביצים, א"כ שומר נפשו ירחק מזה ולא יהרוג לא פרעוש ולא כנה בשבת, ולא יכניס עצמו בספק חיוב חטאת, ובדבר הזה אמינא דאם ישמעו חכמי ישראל ראיות אומות העולם יחזרו ויודו לדבריהם כמו בגלגל חוזר ומזל קבוע (פסקים ז"ד ע"ז) וכו', [ומסיים שם] דהלא להחמיר הוא, ולא להקל אנן קיימינן עכ"ל. תמצית דבריו דסותר כל היסוד הנ"ל שאמרו חכז"ל דישנו בעלי חיים הנוצרים מן עיפוש וכו', ולא מן זכר ונקיבה או ביצים, ובנה דבריו על חכמי הטבע שהמציאו דכל בעלי חיים נוצרין מן ביצים או זכר ונקיבה, ולעולם חייב על הריגתן דדומה להריגת אילים.

ובאמת דבריו צע"ג לומר כן, דהלא החכמים המה ידעו והבינו בתכמת תורתם כל

דרכי הטבע בתורת משושמרתם ו העמים ואמ הגוי הגדול הזה שעל י חכמים ונב תורה שלנו סיפורי מע ומשפטים : ואמנם אי : כלם, כי אי מבלי שנדע אפשר לרזן וכו', והל' ו היותר דק בל"ט מלא בכל המלאכ ואין שום זכ ספר מחובר חכמים וחי מספריהם ו ואמרו חכז' ללמוד חכ שאינה לא יומם ולילה לתורה וכו'. בעולם, מה במילותיה החדש הזה וכו', והיוד מפורש ושן לשונו

וע"י עוד כו של נו מסבי דבי א ע"א ד"ה ד

החיד"א בספרו שם הגדולים (מערכת ספרים אות ה' מע' פ"ג, השגות הראש"ד) וז"ל הנה היו מן הגדולים שעלה על דעתם לנטות מדברי רז"ל בצד מה, והיה זה שהיו חכמים בלימודיות וטבעיות וכו', וסברו כי חז"ל היו חכמים לבד וכו', הלא גם בנו חכמה ודעת, עם שהם חכמים יותר, אבל היה להם לשום לבם כי רז"ל היו להם רוח הקודש, ואליהו זכור לטוב שכיח גביהו, ונשמתם ממקום עליון והוא נקי ואין יחס ביניהם לבין רז"ל, וצריכים אנו לכופף ראשו לקבל האמת מבעלי האמת וכו' עכ"ד אשר דברי אלקים חיים המה.

וגם שם בספר פחד יצחק הג"ל, הדפיס תשובה שהשיב לו רבו מהר"י ברי"ל, כעין דברינו אלה, וז"ל שאין לשנות הדינים המיוסדים על קבלת קדמונינו בשביל חקירת חכמי אומות העולם וכו', כי תספיק קבלת רבותינו שעל אדני הדבר הזה הטביעו, ויסדו דין ומשפט גמור וכו', אין לזוז ממה שנפסק על פי גמרתנו אפילו כל רוחות החקירות האנושיות שבעולם באות ונושבות בו, כי רוח ה' דבר בנו, וכו' ע"כ.

ומה שהביא הפחד יצחק ראייה מגמרא פסחים מענין גלגל קבוע ומזלות חוזרים שנחלקו חכמי ישראל וחכמי אומות העולם, והודו חכמים לדבריהם, הנה שם איתא עוד מחלוקת חכמי ישראל עם חכמי אומות העולם, והוא אם השמש סובב והולך כלילה בתוך כיפת הרקיע או נכנס תחת הקרקע, ובגמרא שם איתא דחכמי ישראל אמרו ונראין דבריהם מדברינו דנכנס תחת הקרקע, והעיר על זה בגליון הגאון רע"א (שס) מה שכתב בשיטה מקובצת (כמונות י"ג ע"ב ד"ה מאי קאמר להו) בשם ר"ת וז"ל אף דנצחו חכמי אומות העולם לחכמי ישראל, היינו בטענותיהם אבל האמת הוא כחכמי ישראל, וכמ"ש בפייט ובוקע חלוני

דרכי הטבע, וכמו שהאריך מרן החתם סופר בתורת משה (פר' שמות) בענין זה וז"ל כתיב ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם לעיני העמים ואמרו כל הגוים וגו' רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה, הרי אתה רואה שכפול בפסוק הזה שעל ידי עסקינו בתורה יקרא עלינו שם חכמים ונבונים, והענין בזה כי באמת ספר תורה שלנו הוא מעט החכמות, כתיב בתוכו איזה סיפורי מעשים שעברו, ואיזה מצות וחקים ומשפטים אשר ינהגו בהם עם בני ישראל, ואמנם אי אפשר מבלי שידעו שארי החכמות כלם, כי אי אפשר להגיע לקבל עדות החדש מבלי שנדע כל דקדוקי הילוך החמה וכו', ואי אפשר לדון המכשף אם לא נדע שרשי המכשף וכו', והל' טריפות מבלי נדע הניתוח על אופן היותר דק ועמוק וכו', וכמה הפליגו חז"ל בל"ט מלאכות שבת שנראה מהם בקיאותם בכל המלאכות כגון האריגה וכלי האריגה וכו', ואין שום זכר מכל הנ"ל בתורה, ואין לנו שום ספר מחובר על זה, והאומות יש להם בכל אלו חכמים וחיבורים רבים. ועל כרחינו ללמוד מספריהם וה' אמר והגית בו יומם ולילה, ואמרו חז"ל מינה לא תזוע, וכששאלו מהו ללמוד חכמת יונית, השיבו ילמדנו בשעה שאינה לא יום ולא לילה, דכתיב והגית בו יומם ולילה וכו', וא"כ מאין נדע כל הצריך לתורה וכו'. דע והאמן וכו' אין לך כל חכמה בעולם, מה למטה ולפנים ולאחור שלא נרמוז במילותיה ותיבותיה, ובלי ספק כי בפסוק החדש הזה לכם רמוז כל חכמת קידוש החודש וכו', והיודע לשמש בפסוק זה ימצא הכל מפורש ושום שכל וכו', עיי"ש אריכות מתק לשונו הזהב של מרן החתם סופר.

ועי' עוד בגמרא (נכורות ט' ע"ב) על זמן עיבורו של נחש מאי דידעי חכמינו ז"ל יותר מסבי דבי אתונא, ובדברי המהרש"א (סויות י' ע"א ד"ה דנהדי). ועי' עוד מה שכתב מרן

הם נמי ממין
ב ראינו מצוי
וציאות וכעת
לת חז"ל אם
ידוע דברים
ויר של חלקי
ב אלא דאינו
דקאמר ומפני
מבניהן וכו'
אפשר, וכמו
ל שעל הרוב
יש לומר דמה
מה לפרעוש
ותליא בדין
כתא לשבתא
זמנינו שלא
ע"ה).

הרי למפרונו
ר חדש וז"ל
ינו, שחכמי
חי יהיה מי
נפשו ירחק
בשבת, ולא
ובדבר הזה
איות אומות
בגלגל חוזר
ומסיים שם
אנן קיימינן
היסוד הנ"ל
הנוצרים מן
או ביצים,
ומציאו דכל
זכר ונקיבה,
ריגת אילים.

לא החכמים
ז תורתם כל

רקיע עכ"ד. ובביאור רד"ל על פרקי דר' אליעזר (נהקדמה ס) כתב לבאר הפייט הנ"ל לפי דברי חכמי ישראל, ועי' דברי יואל (פרטמ מויע, של"ו) שציין נמי לדברי השיטה מקובצת הנ"ל, וכתב לתרץ לפי זה שיטת ר"ת (שנמ ל"ה ע"א מרי מילמי) דישנו ב' שקיעות להחמה, שקיעה ראשונה נכנס בתוך כיפת הרקיע, ושוהה ד' מילין עד שגומר כל שקיעתה של כל עובי הרקיע, דהקשו הגאונים (שו"מ מהר"ס אלסקר סי' ז"ו) על שיטתו מן הגמרא הנ"ל, דהלא הודו חכמי ישראל לחכמי אוה"ע דחמה נכנס תחת הקרקע ולא בעובי הקרקע, ולהנ"ל מדברי שיטה מקובצת מיושב דבאמת העיקר כדברי חכמי ישראל עיי"ש באריכות. ועי' עוד בשו"ת בנין שלמה (מ"ז ע"י גרוסיס סי' ס') כעין זה, ובשו"ת מהר"ם שי"ק (אכטע"ו סי' ז') מה שכתב לפי דרכו לבאר הפייט ובוקע חלוני רקיע, ולא העיר מדברי השיטה מקובצת הנ"ל. ועי' עוד בישמח משה (פ' נהעלומן) עה"פ בהעלותך את הנרות דבר נפלא בזה. וכבר הארכנו בזה בספרי חיים לחג (מ"א, שאיננו מיט שלנו), עיי"ש. הרי מכל זה דאף דחכמים השיבו לחכמי אומות העולם נראה דבריהם מדברינו אין זה מחמת שהאמת כדבריהם, אלא על פי טעמים ונימוקים הודו להם בטענותיהם, וא"כ בוודאי אין להביא ראיה מזה לומר דאזלינן בתר חכמי הטבע נגד קבלת חכז"ל.

ועוד יותר בנידון בריית ויצירת בעלי חיים, כבר הביא בספר הברית (מאמר כמז יוסר פרק מ') לחזק דברי חכז"ל על פי דאיתא בחולין (קכ"ו ע"ב) עכבר שחציו בשר וחציו אדמה וכו', וכתב רש"י יש מין עכבר שאינו פרה ורבה, אלא מעצמו נולד מאדמה כאשפה המשרצת תולעים ע"כ, ועי' בתפארת ישראל שם (פ"ט מ"ו) וז"ל אני שמעתי אפיקורסים מלגלגין על בריה זו שנוכרת כאן ובסנהדרין (ז"א ע"א) ואומרים שאינו במציאות לכן ראיתי

להזכיר וכו', שנמצא בריה כזאת בארץ מצרים וכו' עיי"ש. עכ"פ קבלת חז"ל נאמנים עלינו דישנו בעלי חיים דאין יצירתן ע"י זכר ונקיבה או ביצים, רק יצירתן מעיפוש ומותר להרוג אותן בשבת.

אולם אלו הכינים המצויים כהיום בשערות הראש אינם מזה המין דהרי רואים שמניח ביצים וגם פרים ורבים מהם, וכבר כתבנו דאין זה סתירה כלל לדברי הרא"ש דלא כתב אלא דאינו מצוי מין כנה זו על שערות הראש, ועכשיו נשתנה המציאות בזה ומצויים הם וכנ"ל, אבל וודאי דדברי חז"ל בזה חיים וקיימים דישנם בעלי חיים דאינם מתייצרים אלא מעפר ועיפוש בלא זכר ונקיבה, ואין לנו עם דברי החוקרים המכחישים קבלה זו.

ושמעתו דיש שרצו ליישב דברי החוקרים האומרים דכל בעלי חיים נתהוו מביצים, דאין דבריהם סותרים קבלת חכז"ל, שהרי לפי דבריהם הביצים הם קטני הראות, ואי אפשר לראותם כמו עין רק ע"י כלי המגדיל ההבטה (מייקראסקא"פ) כידוע, משום הכי קבלת חכז"ל מכריע דלא מיחשב כביצים לענין יצירתם, כיון דאינם ניכרים לעין בלא כלי ההבטה. ועי' כעין זה מה שדנו האחרונים [חכמת אדם (נינת אדם שער או"ה שאלה ל"ד), שו"ת לבושי מרדכי (יו"ד סי' קמ"ג) דרכי תשובה (סי' פ"ד ס"ק ל"ד)] לענין איסור אכילת שרצים, בדין שרץ קטן כולי האי דאינו נראית וניכר לעיני בני"א רק ע"י כליההבטה, דלא אסרה תורה כלל משום איסור שרץ, ויש לדון עפ"ז גם לענין נטילת גשמה בשבת דלא חשיב ביצים או בעלי חיים ככהאי גוונא ואין איסור בהריגתן. מיהו גם זה אינו שייך לנידון דידן במין כנה המצוי כהיום בשער הראש, דהרי הביצים המה נראין וניכרין לעין בלא כלי המגדל את ההבטה, ועל כרחך דאין זה הכינה

שדברו חכז"י דהריגת כינה

מיהו להסיר דאין צריך לדקדק עליו. ובספר (סי' טע"ז ס"ק) שועל, דהויא ע"ש. ונראה ו של הכינים, ד שערות, וא"כ על השערות, להשתמש במ כמו שנתבאר דהויא פסיק לאסור הסרח מלאכת בורר הכנה מתוך (כנה) מתוך והשו"ע (סי' מתוך השער, דליכא שם בו או שאר ז

י) בדברי ד א וכו' וכיוצא ו ההורגן פטור ס"ק ז) דלכא מאכלות אסורות שחוטא אסור ניתרים בשחי בעלי חי, ואפ מן החי, מש

הורגן פטור אבל אסור. וסיים הפמ"ג ומיהו תולעים הגדילים בין עור לבשר בחיי הבהמה, דאסורין מה"ת באכילה משום אבר מן החי, ואינן ניתרין בשחיטת הבהמה (עי' שו"ע יו"ד סי' פ"ד סט"ו), וודאי דחשיב בעלי חי וההורגן בשבת חייב, דחשיב חיות דידהו כשאר בעלי חיים בין לענין אבר מן החי ובין לענין שבת עכתו"ד.

ולפי זה אותן תולעים לבינים הגדילים בבני מעיים [ושכיחי בילדים והם לבינים ככנה], לכאורה דינו כשאר בעלי חיים שהם פרים ורבים דחייב על הריגתן, דדינם כמו תולעים הגדילים בחיי בהמה דחשיב בעל חי, וא"כ אף דהנהו תולעים מצערי ליה לתינוק, מ"מ ליכא היזק הגוף בזה, ומבואר בשו"ע (ט"ט) דלא התירו הריגת בעלי חיים במקום צער אף להפוסקים דס"ל מלאכה שאי"צ לגופה פטור, רק במקום דאיכא היזק הגוף, וא"כ אסור להורגן בידיים, אם לא שנסמוך על מה שמבואר בשו"ע (סי' ט"ח סעיף י"ז) כל צרכי תינוק חשיב כחולה כל הגוף.

אבל נראה דליתן לתינוק לאכול תרופה סממני רפואה דע"י אכילתם הורגת את בעלי חיים המתהווים כמעיים, מותר דלא חשיב הורג בידיים אלא גרמא בלבד שגורם ע"י אכילת סממני הרפואה שיהרג התולע כשיגיע סמי הרפואה לתוך המעיים, וע"י בשו"ת שבות יעקב (ס"ז סי' מ"ה) שדן לענין העמדת סם המות לזכובים או לעכברים בשבת, אם מתירין גרמא במקום צער, ותוכ"ד אף דבמרדכי (שנ"ט סי' מ"ג) משמע דמותר הריגת בעלי חיים בידיים אף במקום צער, אנן נקטינן לחומרא בטוש"ע (סי' ט"ו ס"ט) דלא התירו אלא במקום היזק הגוף, ומ"מ עדיין יש מקום לחלק דהיינו דוקא להרגן בידיים, אבל גרמא לכולי עלמא שרי היכי שיש יתושין הרבה שמצערין לו, וכן היכא

שדברו חז"ל וכנ"ל, והלכתא רבתא לשכתא דהריגת כינה הראש המצויים בינינו אסור בשבת.

מידו להסיר הביצים שנדבק להשער וודאי דאין איסור משום נטילת נשמה, רק צריך לדקדק שלא לתלוש את השער שנדבק עליו. ובספר חסידים (סי' קס"ח) מובא במג"א (סי' ט"ו ס"ק כ"א) אוסר הסרת כינים מעורות שועל, דהויא פסיק רישא בתלישת השערות, ע"ש. ונראה דכמו כן יש לאסור הסרת הביצים של הכינים, דהויא נמי פסיק רישא שיתלוש גם שערות, וא"כ אסור גם להסיר הביצים שנדבק על השערות, וכן נראה עיקר. וכש"כ דאסור להשתמש במסרק המיוחד לכך להסיר הניט"ס כמו שנתבאר באריכות במלאכת גוזז (לוח י"ח) דהויא פסיק רישא בגזיזת שער. [אבל אין לאסור הסרת הביצים מעל השערות משום מלאכת בורר פסולת מתוך אוכל, ונימא דנוטל הכנה מתוך השערות הרי זה כבורר פסולת (כנה) מתוך האוכל. דהא מדברי הרא"ש והשו"ע (סי' ט"ו ס"ט) שהתירו להסיר הכנה מתוך השער, ולא אסרו משום בורר, על כרחך דליכא שם בורר במאי דמסיר הכינה [או לכלוך או שאר דברים] מעל גוף האדם או משערותיו].

תולעים בבני מעים

(י' בדברי הרמב"ם (ט"ט הל' ז') הנ"ל שכתב אבל רמשים שהוייתן מן הגללים וכו' וכיוצא בהם, כגון תולעים של בשר וכו' ההורגן פטור עכ"ל, העיר הפמ"ג (סי' ט"ו ס"א ס"ק כ') דלכאורה לפי שיטת הרמב"ם (פ"ג מהל' מאכלות פסוקות הל' י"ז) דתולעים הגדילים בבשר שחוטא אסורים משום אבר מן החי, ואינם ניתרים בשחיטת הבהמה, א"כ מוכחא דחשיב בעלי חי, ואפשר דרק מדרבנן אסור משום אבר מן החי, משו"ה אתי שפיר לענין שבת אם

רץ מצרים
ונים עלינו
כר ונקיבה
תר להרוג

בשערות
ורי רואים
הם, וכבר
יא"ש דלא
גל שערות
ה ומצויים
בזה חיים
מתייצרים
; ואין לנו
לה זו.

החוקרים
ים נתהוה
'ת חז"ל,
ני הראות,
ע"י כלי
יוע, משום
זב כביצים
לעין בלא
האחרונים
אלה ל"ד),
נ"ג) דרכי
זור אכילת
נינו נראית
כטה, דלא
ויש לדון
דלא חשיב
אין איסור
גידון דידן
אש, דהרי
בלא כלי
זה הכינה

סימן ו

בענין הריגת כינים בשבת

הלכה פסוקה בשו"ע סי' שט"ז סעיף ט'
 דמותר להרוג הכינה שבראש,
 ופמבואר בארוכה בסוגיא בשבת דף קז: כיון
 לפינה אינה פרה ורבה, אלא נוצרת מן
 הזיעה ואינו דומה לשחיטת אילים שהיה
 במשכן, לא היה מלאכה.

בדברי הפחד יצחק

אבן הדברים עמיקים, דכבר נתעורר הפחד
 יצחק (ערך צידה) דאיך אפשר להחיר
 הריגתם הרי הווייתם מן הציצים ומן העניין
 להעתיק דבריו וז"ל: ואני הצעיר כותב אי
 לאו דמיחפנינא אמינא דחכמי התולדות הביאו
 וראו וידעו וכתבו לכל בעל חי יהיה מי
 שיהיה הוא מן הציצים וכל זה הוכיחו בראיות
 ברורות, א"כ שומר נפשו ירחק מהם ולא
 יהרוג לא פרעוש ולא כינה וכל יכניס עצמו
 בספק חטאת וכו' וצדבר הזה אמינא דאם
 ישמעו חכמי ישראל ראיות אזה"ע יחזרו
 ויודו לדבריהם כמו בגלגל חוזר וגלגל קבוע
 וכו'.

אבן מציא דשאל כן להג"מ יהודא בכמר"א
 בריל [בשם הגדולים להחיד"א כותב
 עליו: אציר הרועים והיה מצית דינו של
 הרב הגדול מהר"מ זכותא וכו' ושמענו
 שחשקה נפשו בתורה וגדול שמו בכל ערי
 תורקיא וכו' והיה מדקדק עמוס] והשיב לו

זוה"ל: שאין לשנות הדינים המיוסדים על
 קבלת קדמונו בשביל חקירת חכמי אזה"ע,
 וכו' ואין צורך למאמין לבקש ממקום אחר
 ראיות וטענות, אע"פ שישנן רבות ועלומות
 כי תספיק קבלת חכמינו שעל אדני הדבר
 הזה הטביעו ויסדו דין ומשפט גמור וכו'
 וא"כ אין לזוז ממה שנפסק ע"פ גמרתנו
 אפילו כל רוחות החקירות האנושיות שבעולם
 באות ונושבות בו, כי רוח ה' דבר בנו, אכן
 חסר דעת החוקר ואין דעתו מגיע לעומק
 חכמת הטבע ומעשה בראשית כי רב הוא
 וכתוב מגיד דבריו ליעקב, וסוד ד' ליריאיו,
 וחכמי אזה"ע לא ידעו ולא יבינו בטבע כי
 אם שטחיות הדברים הנראה לעין ולא
 פנימיותם וכו' עכ"ל הרי דעתו להדיח שאין
 לחוש לטענה זו, שידוע שגולדים מהציצים.

והנה הפחד יצחק בתשובתו על הדברים
 הנ"ל, אין כוונתו צרורה, והנראה
 מתחילת דבריו לדוקא לגבי כינים מחמיר,
 כיון שבאמת נחלקו הפוסקים מהו כינה
 שהחירו בגמרא, ומהו פרעוש שאסרו, ולכן
 יש להחמיר בזה, ברם בשאר תולעים שבצב
 אף הוא מודה. דא"כ להחמיר, אכן מכל
 המשך דבריו, נראה דכ"ל דיש לחוש לדברי
 חכמי האומות שכל התולעים מתהוים מציצים,
 ואסור.

ספר עיונים דהלכה
 ג' אבות שגו

ברב"ז ר' שלמה זלמן שטייג מא"י

דעות פוסקי זמנינו

← ובן נחלקו בזה פוסקי דורנו, דעת הגרש"ז אורבך להחיר, וטעמו דאע"ג דנחצר עתה דהכינים נולדים ע"י צינים, מ"מ י"ל דכיון דלפי ראות העין אינו נראה דנולדים מצינים אלא נראה דנולדים מן הזיעה מותר להורגם דחז"ל החיטתו רק לפי מראה העין דבריו הוצאו צמאור השבת ח"ג מכתב ל"ח אות ו' וע"ש בהערות אריכות גדולה.

← ובן דעת הגר"ח קנייבסקי (בספר דרך שיחה עמוד ס) שכתב על דברי החוקרים: דברי הכל, מה שאין ראוי דרך הרגילה שפריס ורצים זה נקרא שאין פריס ורצים ומה שראוי ע"י מיקרוסופ און זה נקרא פרה ורצה.

← ואילו דעת הגר"ש אלישבע להחמיר בזה, וטעמו דכיון דצימינו ידוע שהם פריס ורצים אפשר שבזמן הגמרא היה סוג כינים אחרים שהם נולדו מהזיעה, ולכן יש להחמיר בצינים שלנו יעויין בספר אורחות שבת בזה. וכ"כ הר"א ננאל בהסכמתו לספר השמנות הטבעיים דכמו לגבי עכבר שחליו צער וחליו מן האדמה אינו מוכר למדעני זמנינו, כן י"ל דהכינים שהיו בזמן חז"ל היו כינים אחרים ואינו מוכרים למדעני זמנינו.

והנה נתבאר ב' מהלכים שונים להחמיר בזה, א) דעת הפחד יצחק שאפשר לומר דאילו היו חכמי ישראל שומעים לדברי חכמי האומות היו מודים להם. וכשנתעמק בדבריו כוונתו דלנטרך להודות ונאמר דחכמים טעו בזה, ומציא מה דאמרו בגמרא לגבי

מחלוקת חכמי ישראל וחכמי אוה"ע לגבי אם הגלגל חוזר או המזלות, דאמרו נראים דצריהם מדברינו יעוש"ד עיין פסחים דף 75:

אכן כמדומה דדעת רוב הפוסקים לשלול דעה זו לגמרי (מלומר דאפשר דחז"ל טעו), וכמבואר בשטמ"ק כתובות י"ג ע"ב דדעת ר"ת דאף לגבי המחלוקת אם גלגל עומד, אף שאמרו דנראים דצריהם מדברינו מ"מ האמת כדעת חכמי ישראל, ולכן אומרים בחפילת שבת הזקוע חלוי רקיע, מוציא חמה ממקומה דהיינו דהמזלות חוזרים. וא"כ לא הודו חכמי ישראל לחכמי האומות והוצ"ד בגליון הש"ס להגרעק"א פסחים 75: (ומה גם בדבר כזה דהוא דבר להלכה ממש ולא צרפואה ואגדה דמפורש בגמ' דמותר להרוג דתמוה לומר דחז"ל טעו, ונמצאו מכשילים את כל הדורות באיסור תורה של הריגת צעל חי, אמתהה), ועיין שבת יעקב ח"ג סי' כ' לגבי הנחת הגשמה מריח בשמים, ובערוך השלחן אבהע"ז סו"ס י"ג לגבי שיעור הנקה יעוש"ד. (ואין כאן מקום להאריך בזה בדעת ר"א בן הרמב"ם הנדפס בפחד ספר עין יעקב על אגדה).

ובמהלך שני להחמיר בהריגת הכינים, משום די"ל דגמרא דברו על כינה אחרת, ונעלם מהמדע בזמנינו שהיו כינים כאלו שנולדו מהזיעה כמו שנעלם העכבר שחליו אדמה. אולם דבר זה פלא כי פשטות הסוגיות מורות כי הכינים היה דבר שכיח ביותר כי הכינים היו שכיחים בראש וצגגדים (כמבואר במסכת נדה לגבי היחור כחם פחות מכגרים

וכן בשבת אמרו לא יושעו צממה דוכמי צ ואלהה הכינים היה שו השבת ודנו עליה סוגי הפוסקים הראשונים להחמיר: ואין יתכן לומר שפיר כל כך נעלם ל הוצ"ד (אין במקומו צט (הפסחים צגגדים וכו') שבעי יסודי ביותר, ולו שגגו צטצט צכל הפוס ופ"ד (ועד הפחד י וגם אחרי הפחד ינו שפ"ד הפוסקים עד ז השג"ו כזה בדבר הש

ולא דמי כלל לעכבר עתה, כי נראה שפחד צעל חי נדיר צי ואלה מהעולם (אכן ל אצל צעל חי שהיה שפ"ד מאוד קשה למד ופ"ד אחד מכל הדורו שינוי

צבן לכאורה מסתב אותם הכינים ופ"מ החירו חז"ל לו נולדים מן הזיעה ו בפ"ד אי נימא ד היה זה קוד ופ"מנו של הפחד יצח

אזה"ע לגבי
 דאמרו נראה
 פסחים דף
 פוסקים לשלול
 דאפשר דחז"ל
 בות י"ג ע"צ
 וקת אם גגל
 ריהם מדבריו
 ולכן אומרים
 ע, מוליא חמה
 רים. וא"כ לא
 אומות והוצ"ד
 זים נד: (ומה
 לכה ממש ולא
 דמות להרוג
 מלאו מכשלים
 יה של הריגת
 ות יעקב ח"ג
 מריח בשמים,
 י"ג לגבי שיעור
 ש להאריך בזה
 יס צפתה ספר
 ה).

וכן בשבת אמרו לא יפלה צגדיו לאור הנר
 ועודו בכמה דוכתי בש"ס) ושאלת הריגת
 ועדת הכינים היה שאלה נחוצה בכל שבת
 ושבת ודנו עליה סוגיא ערוכה בגמרא ובכל
 הפוסקים הראשונים והאחרונים והתירו
 להפלה ואיך יתכן לומר דאוחו בעל חי שהיה
 שפית כל כך נעלם לגמרי מן העולם. אך
 הוצא וכן במקומו בעל חי זיהה ודומה לו
 (השכיח צגגדים וכו') ואכן נעשה צו שינוי
 טבעי יסודי ביותר, ולא עמדו על כך, שהיה
 שינוי בטבע בכל הפוסקים ובכל ספרי המדע
 וכו' (ועד הפחד יחזק לא דנו בזה כלל,
 וגם אחרי הפחד יחזק לא נידון דבר זה
 בספרי הפוסקים עד דורנו אנו) צודאי נראה
 השינוי כזה צדבר השכיח ביותר היה נזכר.

ורא דמי כלל לעכבר שהציו באדמה שנעלם
 עתה, כי נראה דאוחו בעל חי היה
 המיד בעל חי נדיר ביותר, ומרוב ימים נעלם
 וירד מהעולם (אכן לא קרה צו שינוי טבעי)
 אצל בעל חי שהיה שכיח וגם עתה הוא
 שכיח מאוד קשה לחדש שהיה צו שינוי טבעי
 ואף אחד מכל הדורות הרבים לא עמד על
 שינוי בטבע.

בבן לכאורה מסתברא דכינים שלנו הם
 אותם הכינים הנוודעים כל הדורות
 ומ"מ המירו חז"ל להורגם דהחשיבום כאילו
 נולדים מן הזיעה כיון שכך נראה לעין.

ובפרט אי נימא דהיה שינוי הטבע הרי
 היה זה קודם זמנו של הפחד יחזק
 ומזמנו של הפחד יחזק אסור להרוג הכינים,

ופלא על הפוסקים מזמנו עד דורנו אנו
 איך לא הזכירו הלכה זו בכל ספרי הלכה
 כהמשנ"צ וש"ע הרב וערוה"ש וכו' וכי
 כולם נתנו מכשול וסתמו להחירא באיסורא
 לאורייתא אתמהה. אלא פשטות נקטו דאין
 לחדש דבר כזה וכפשטות הפוסקים דמותר
 להרגם.

בדעת ספר תורת שבת

והנה בספר תורת שבת סי' שמו ס"ק ט"ז
 וסי' ער"ה ס"ק א' כבר נתקשה
 בדבר זה להלא לפי המחקר הכינים שבראש
 פרים ורצים, ע"י צינים ואיך מותר להרגם,
 ולכן יצא לחדש דהכינים שבראש אסור להרוג,
 והא דאמרו דמותר להרוג הכינים היינו כינים
 שבצגדים דאלו הכינים שבצגדים נזכרים
 מעפשות יעוש"ד. וצ"ל רע"ה ס"ק א'
 מוסיף דלהכי קמני דלא יפלה כליו דהיינו
 צגדיו, דרק הכינים שבצגדים מותר להרוג
 ולא אלו שבראשו יעוש"ד, והצ"ח דצרו בשצט
 הקהתי ח"ג סי' קכ"ו, ועפ"י פוסק בשצט
 הקהתי דאסור להרוג כינים צומנינו.

אולם נראה דאין לזרף דצרו להלכה למעשה
 דהרי מודה הוא כי לא נשתנה דבר
 מזמן הפוסקים עד זמנינו דתמיד היו אותם
 הכינים, אלא שהוא מחדש כי צגמרא דנו
 בזה רק על הכינים שבצגדים ולא על הכינים
 שבראש, וחולק בזה על השו"ע וכל הנושאי
 כלים דכולם פסקו מפורש דמותר להרוג אף
 כינים שבראש, ולא חילקו בזה, א"כ איך
 אפשר להכריע כיחידאה ממש נגד כל
 הפוסקים.

[דבשלמא אי נימא דהיה השתנות בטבע ושייך לומר דהפוסקים דברו על סוג אחר, שפיר שייך לומר כן, אבל לדבריו ללא היה שום שינוי בטבע אלא הוא חולק עליהם דאין להחיר כינה שצראש, תמוה לפסוק כיחידאה].

או דנימא כתיירונו של הפחד יחזק דחכמי ישראל היו מודים לחכמי האוה"ע וכבר נתבאר דמקובל דאין לומר כן, או דהיה שינוי בטבע, וגם זה לא מסתבר לומר דבר שכיח ותמידי ולא עמדו על כך הפוסקים זמן לכאורה נראה דמותר להרוג הכינים.

ובפרט דכל דבריו תמוהים דהרי לפי החוקרים גם הכינים שצבגדים הם פרים ורצים ע"י צינים וכדברי הפחד יחזק דאין שום צריה נזרת מהזיעה, א"כ הרי נתברר ציבור גמור שאין תירונו תואם עם המציאות ללא שייך לומר דצגמרא חילקו צין כינים שצבגדים לאלו שצראש, ולכן יש רק לתרץ או דצגמרא דנו לפי מראית העין וכדברי הגרש"ז"א וכנ"ל וגם האידנא מותר.

אבל תירונו של המורת שבת צודאי אי אפשר לנקוט, כיון שאינו תואם במציאות כלל, ומסתברא כי אילו היה יודע התוספת שבת דאין תירונו תואם המציאות לא הא כותב תירונו כלל והיה נוקט להתיירא כסתימת הפוסקים (ועיין גם בספר מקור חיים להח"י"א אבל לא נתברר דעתו להלכה, רק רואים שכבר נתקשה צנידון זה) ואין לצרף דעתם כלל להחמיר.

ברין הרי

הל"ך מולעים היוצאים צתינוקות] האם של התינוק בשבת, כד הפוסקים מהמולעים ה שולע כי צוה שמוריד זמן מה. אם יש לחוש ו של ה

[[הנהגה מלבד איסור צוה משום אכ צמינו ניגוד, מ"מ ענ פשאין צמינו ניגוד. פשט צידה דכיון ש לתינוק, מותר לצודם פעיף ט' לגבי פרנ ועוקנו, דמותר לצוד וה"ל לגבי מולעים אל מותר, ובפרט דצחו פראה ללא שייך לדון שאין יכולים לעוף כ המושג של הנא מו כלל פרשת צידה, וכי צמשי"צ ס"ק פ"ז לו פשמיים כלל מידו ל ועי"ש בשעה ציון כ פלג, הרי הדרכ לחופ צידה כלל, אין צהם

השחורה אף דאינה פרה ורבה על ידי זכר ונקבה מכל מקום חשיב כפרה ורבה בעל חי קבוע ותמיד, הוא הדין להיפוך בכינה לבנה אף שהיא פרה ורבה, מכל מקום כיון שכל קיומה רק במקום עיפוש חשיב כאינו פרה ורבה משום שאין קיומו קבוע ותמידי. וזוהי יתבאר דאין ח"ו הכחשה מדברי תז"ל למציאות הקיימת וכמו שכתב במכתב מאליו.

ובמשך חכמה פרשת נח יש סיוע גדול לדברים אלו, וז"ל הנה בתבה לא היו רק מי שנוולד ופרה ורבה וכמו שאמר לחיות זרע, אבל הנולדים מהעפוש ומהאשפות לא היה צריך להכניסם בתיבה. ואם אלו המינין לא הקים את בריתו כי העיקר כדברי רבנו במורה (פרק ע"ב מחלק א') שהם אינם מכוונים ביצירה אבל נתחייבו להכרח מזג הזומר ונכללו באמרו לשחת הארץ והבן. ולפי זה מובן טעם חכמים דפטרי בהורג מינין שאינן פרין ורבין כמו כנים בשבת ודו"ק היטב, עכ"ל. ולמדנו מדבריו דהא דנקט הש"ס פרה ורבה היינו סימנא בעלמא ועיקרו לאפוקי הנולדים מעיפוש.

בבבב שני שבת פרק ט"ו כתב, וז"ל וההיתר בכינה להורגה משום שאינם פרים ורבים וליכא מן התורה איסור בהריגתה, ורבנן גזרו ובמקום צער התירו. אבל כנים של זמנינו צ"ע אם הם מאתו המין המבווארים כאן, דהא הזינן שכינים של זמנינו מטילים ביצים ואם הם פרים ורבים אסור להורגם, ע"כ.

ובשו"ת שבט הקהתי חלק ג' סימן קכ"ו כתב, והנה מכת הכינים שבשערות הראש דשכיחי היום בעיקר בילדים, אנו רואין שמטילין ביצים ופרה ורבה לכאורה יש לאסור להורגם. ובתורת שבת סימן שט"ז ס"ק ט"ז כתב, וז"ל והנה מחקרי הטבע כתבו שאף הכינים שבראש פרים ורבים ובלתי ספק דזהו הטעם של הר"י מאורליני"ש שהביאו התוס' (שבת י"ב ע"א) שאומר דאסור להרגם מהתורה, ומסיק שם דכינים שבראש שפרים ורבים אסור להורגן, וכן כתב בסימן ער"ה סעיף א', עיי"ש. ובמקור חיים לבעל התוהו יאיר סימן שט"ז בקיצור הלכות שם כתב, דבספרו הארוך העיר מזה על מה דחכמי הטבע אומרים דכינים שבראש פרה ורבה ע"כ, אבל לא זכינו לפירוש הארוך שלו. ובדאי דהז"ל ודאי ידעו מזה, דהכל היה גלוי לפנינו, אלא צריך לומר בזמן הז"ל הכינים שבראש לא היו פרים ורבים. ודברתי פעם עם הגרי"ש אלישיב שליט"א [וצ"ל], וגם כן דעתו היה נוטה להחמיר כיון שרואים שהכינים שבראש דבזמנינו מטילים ביצים. ועל כן נראה לכאורה דיש להחמיר ולאסור להורג הכינים שבראש כיון שהם פרים ורבים. ועל כן יש לאסור גם כן לרסס על השיער חומר שהורג הכינים, הגם שאין איסור משום רפואה דהא אין זה מחלה. ועיין באשל אברהם מבוטשאטש מהדורא קמא סימן שכ"ז כתב, וז"ל החרתי לשפוך י"ש לראש בשבת כו' ולא עלה בדעתי מצד איסור רפואה ונזכרתי תיכף וראיתי שאין חשש לכולי עלמא שכבר נהוג לבריאים וכו', כדי להמית כנימה שבשערות וכו', ע"כ. והא דמתיר האשל אברהם להורג הכינים על כרחך בהני כנים שאינם פרים ורבים, אבל בהנך דזמנינו יש לאסור. ועוד דבלאו הכי צריכין אח"כ לסקר ולרחוץ השערות דאסור משום שמא יתלוש השערות ויבוא לידי סחיטה, אבל לפלות הכינים שבראש בידו מותר אבל לא יהרגם ולא ימלול אותם דשמא יהרגם. ונראה דהביצי כנים המחובר לשערות לא יסירם דקשה מאד להסירם מבלי שיתלוש קצה שערות, ואע"ג דכתב האליה רבה דבמפלה כנים לא חיישינן שמא יתלוש שער, אבל כשמסיר ביצים הכינים הדבוק להשערות הוי פסיק רישיה שיתלוש.

והגרש"ז אויערבך נקט [הובא במאורות דף היומי ט' באב תשס"ה], כי טעמם של חז"ל ודבריהם של

נת החוט
שני
דעת
התורה
שבת
השבת
הפתיחה

החוקרים הנראים בעין אינם סותרים זה את זה. הא כיצד, ובכן כלל ידוע הוא כי ההלכה מתייחסת לדברים הנראים לעין בלתי מוויינת בלבד. לפיכך אנו שותים מים, אע"פ שהם רוחשים בעלי חיים שונים, וכן אנו נושמים מלא ראותנו אויר גרוש בחיידקים רבים. ההלכה אינה מתחשבת בהם, כך גם כינים אלו שביציהם לא נראו לעין אדם בתקופת חכמי התלמוד, נידונים כבעלי חיים הנוצרים מן הזיעה, ולפיכך אמרו חכמים שמותר להורגם בשבת, לפיכך ההיתר להרוג כינים אינו תקף לזמנינו, שכן ביציהם נראים לעין אדם.

ובדעת תורה בסימן שט"ז סעיף ט' ציין לש"ס נזיר דף ל"ט ע"א, מהא אינבא חיה וכו', ופרש"י ותוס' דאינבא פירושו ביצי כינים, ואם כן אין ראייה עכ"ל. והנה מה שהביא מרש"י ותוס' שכתבו דאינבא הוא ביצי כינים, ברש"י שלפנינו כתב מביצי כינים דמשמע שהוא כנה הבא מביצי כינים, אך התוס' כתבו ביצי כינים. ומשמע דבזמן הז"ל היו הכינים מטילים ביצים ואפילו הכי החירו חז"ל להרוג הכינים שבראש, וצ"ע. וסיים השבט הקהתי, דכנלענ"ד בתנאי שסיכמנו עמי מגדולי הוראה שליט"א, כי בשו"ע ובפוסקים נפסק לקולא, וקשה להחמיר מעצמינו נגד השו"ע, עכ"ד השבט הקהתי.

ובמאור השבת חלק ג' הובא מכתבו של הגרש"ז אויערבך בענין זה, וז"ל הגני משיב לכת"א אולי טעם ההיתר שכווננו חז"ל מפני שלא נראה הדבר לעינינו, עכ"ל. ובמאור השבת שם ביאר דבנידון דידן שכל האיסור נלמד מאילים יש לומר שרק מה שדומה לאילים שנראה לעין שפרה ורבה נאסר, לאפוקי כינים שלפי ראות העין אין פרה ורבה, א"כ אף שבאמת הוא פרה ורבה מכל מקום כיון דאינו דומה לאילים אינו בכלל האיסור שאסרה תורה, וכל זה הוא בכלל הדרשה.

ובעיקר הענין ראוי לבאר באופן כללי, שדברי החוקרים מבוססים בעיקרם על תיאוריות והסתברויות לפי השכל המוגבל של האדם, על פי ידיעותיו המוגבלים משאר עיני הטבע הנראים לעין האדם המוגבל מטבעו. לאור כל הנ"ל הם מגיעים למסקנותיהם. אשר על כן אין מסקנותיהם יכולים להיות ודאיים ומוחלטים ללא שום ספק כלל, כמו קבלת חז"ל אשר ניתנה למשה מפי יוצר הבריאה כולה ואשר ברוח קדשם חזו ללא שום מוגבלות כלל. וידוע שמדי זמן משתנים כל מיני קביעות ותיאוריות שהיו מקובלים אצל החוקרים על ידי שמחלטים להם דברים נוספים שהיו נעלמים מהם מקודם. לאור הנ"ל יחכן מאד שביום מן הימים יוכח ויתגלה להם שמה שהיה נראה להם שכינים מתרבים בדרך רגילה, וברומה לעופות המטילים ביצים שנוצרים מכח אב ואם, ושבו מתפתחים הכינים לבעלי חיים, אין זה אלא טעות, והכינים הנחשבים בעיני החוקרים כאב ואם של הכינים החדשים, באמת אינם אלא מסייעים בעקיפין, כלומר שהם נותנים את התנאים הנוחים המתאימים להיווצרות כעין ביציות מהזיעה, אבל הביציות עצמן אינם נוצרים כלל מחומר המופרש מהם, אלא מגורגרי זיעה זעירים שנקלטו אצלם בעת היווצרותם מהזיעה או אחר כך. והיינו שהכינים אינם משמשים אלא לכעין מבחנה ומעבדה או אינקובטור הנותנים את התנאים הסביבתיים הנוחים להתפתחות עוד כנים, ואין הכינים החדשים נוצרים מחומר שלהם כלל. כך שלעין החוקרים הכל נראה בהתחברות רגילה של בע"ח ואינם יכולים להבחין שבעצם אין כאן אלא יצורים המתהווים מזיעה ע"י 'מכונות' חיים. ולכן כשיש הרבה זיעה ולכלוך מתרבים גם הם ביותר.

ואף שכל זה אינו אלא תיאוריה בלבד ובלתי מבוססת על ראיות והוכחות, מכל מקום מאן מפיי שאין הדבר כך.

ספר גורר גמלאכות
חלק שני
בג"כ ו' אבג שמואל ע"כ